Культурно-політичний місячник для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 4/2020, рік XXVIII
č. 4/2020, ročník XXVIII
www.ukrajinci.cz

ПОРОГИ

Крим – це Україна
Krym je Ukrajina

З привидів у люди

В празьких Ржепориях встановили невеликий пам'ятник солдатам армії генерала Андрія Власова, точніше генерал-майора Сергія Буняченка. Ким були ці солдати? Чому вони, перебуваючи у німецькому полоні, перейшли на сторону ворога, щоб воювати проти Сталіна, а потім виступили і проти Гітлера, підтримавши Чеське Національне повстання?

А також у номері:

Покази українських фільмів у ЧР, перекладацький конкурс, вийде книга В'ятровича чеською мовою, пластунські сходини під час карантину, свято вишиванки, день Матері, чесько-український форум – про геноцид кримських татар, згадали танкіста Івана Гончаренка, чеська історія для українських читачів «Історичної правди», дитячі табори на Донбасі готує Міхал Кісліцкі, празький офіс «Гуманітарної допомоги Україні», радіомарафон про Чехію на українському радіо; історія дня вишиванки в ЧР; діяльність українських жіночих організацій у міжвоєнній ЧСР; політв'язень Микола Семена – про російську шпигунську мережу в Чехії; Юрій Шкрумеляк – перекладач Швейка українською мовою; що приховує Зеленський за лаштунками карантину?; результат «русской весни»: шахтарський страйк в ОРЛО; поступове відкриття кордонів та послаблення карантину; подорожування Україною стає модним та ін...

Шановні читачі!

Загальний карантин, спричинений пандемією коронавірусу, не міг не відобразитися і на нашому виданні. Протягом трьох місяців у суспільному секторі, як і на вулицях, було практично «тихо», більшість запланованих акцій були або скасовані, або перенесені. Нам не звикати до вимушено популярного сьогодні «домашнього офісу» чи, скажімо, виробничих збоїв у зв'язку з нестачею персоналу. Та в лікарні опинилися і деякі наші колеги, тому й видання часопису у паперовому вигляді довелося перенести на пізніший термін. Але сподіваємося на відновлення попереднього ритму вже невдовзі. Як і на те, що наш часопис і надалі працюватиме для вас, для української громади у Чехії, як і раніше, до коронавірусної кризи.

Не забуваймо, що поступове послаблення карантину – не панацея від хвороби як covid-19, так і будь-яких інших. Тож дотримуймося соціальної дистанції, миймо, дезінфікуймо руки, не забуваймо про маски й респіратори та інші елементарні правила гігієни. І не лише медичної, а й інформаційної, бо спекуляцій навколо цієї кризи зараз чимало.

Ваша редакція

Конкурс: очікуються переклади К. Калитко та В. Нестайка

Карантин не завадив чеським україністам та українським дипломатам в Чехії оголосити вже четвертий перекладацький конкурс. 15 травня Чеська асоціація україністів (ЧАУ) оголосила, що до 15 жовтня цього року можна подавати на конкурс переклади творів Катерини Калитко та Всеволода Нестайка. Тексти можна знайти на сторінці ЧАУ ukrajiniste.cz. Оголошення результатів конкурсу відбудеться у листопаді 2020 року, церемонія нагородження переможців – у листопаді або грудні 2020 року.

Конкурсанти можуть попрацювати над перекладами у двох конкурсних категоріях: проза та дитяча література. Йдеться, зокрема, про оповідання сучасної письменниці та поетеси Катерини Калитко «Володарка зміїв» зі збірки «Земля загублених, або маленькі страшні казки» (Видавництво Старого Лева, 2017 р.) та уривок із книги дитячого письменника Всеволода Нестайка «Дивовижні пригоди в лісовій школі», розділ «Як народився лісей».

Детальні умови конкурсу та, зокрема, розмір і вид премій ще уточнюватимуться, утім, вони будуть схожими на умови минулих років – невелика грошова винагорода та, що для кожного перекладача важливо – набір книжок. Один учасник має право змагатися за призове місце як в обох конкурсних категоріях, так і лише в одній. Якщо учасник вирішує перекладати і прозу, і поезію, він повинен надіслати конкурсні роботи в двох окремих листах (мейлах). У кожній категорії передбачаються 3 призові місця та спеціальна відзнака. Журі може не присуджувати всі призові місця, а також має право оцінити на одному рівні кілька конкурсних робіт. Переможець також матиме можливість отримати додатковий ґрант від Українського інституту книги на переклад всієї книги. Деталі отримання ґранту обговорюватимуться в співпраці із зацікавленим чеським видавцем та переможцем конкурсу.

Членами журі конкурсу є Тереза Хланьова, завідувачка секції україністики Карлового університету в Празі, голова ЧАУ, Гана Лінґартова, русистка, голова Спілки перекладачів Чехії, Ольга Перебийніс, богемістка, дружина посла України в Чеській Республіці, Радана Мерзова, завідувачка секції україністики Палацького університету в Оломоуці, Моніка Шевечкова, україністка Масарикового університету в Брні. Організаторами є Тереза Хланьова та Тетяна Окопна, аташе з питань культури Посольства України в ЧР.

Вл. інф.

В'ятровича перекладуть чеською

Чехія входить у десятку найпривабливіших ринків для українських видавців, свідчать дані проведеного «Книжковим Арсеналом» опитування в рамках підготовки програми «Література на експорт». Також привабливими ринками українські видавці називають Польщу, Німеччину, США, Велику Британію, Канаду, Францію, Литву, Китай, Австрію, Білорусь, Італію, скандинавські й арабські країни. В «Літературу на експорт» входить цикл відеолекцій англійською мовою про українську літературу, про продаж прав на книжки онлайн, поради, як виходити на різноманітні іноземні ринки й як вести переговори щодо купівлі прав на українські книжки.

Зокрема, за даними перекладацької програми, яку підтримує Український інститут книги в Києві, було схвалено фінансову підтримку для видання найближчим часом трьох книг чеською мовою. Йдеться про «Історію з грифом «Секретно» Володимира В'ятровича, яку має видати видавництво «Академія» АН ЧР, збірку «Man was not born free» поета Юрія Завадського, запропоновану брненським видавництвом «Вітряні млини», та «Останнє бажання» Євгенії Кононенко, яке видаватиметься Volvox Globator. Всього українська держава частково підтримає видавництво перекладів різними мовами 62 українських книг.

Книгу відомого українського історика видадуть чеською мовою.

Вл. інф

Пластуни проводять сходини он-лайн

Празькі українські скаути – пластуни поступово розвиваються. Перед запровадженням карантину 7 березня новацький рій «Веселі Пітони» встиг провести чергові сходини: говорили про прапор України, значення кольорів, етикет з державним прапором й інші цікаві факти. Пластуни дізнавалися і жваво розповідали про форми державних прапорів, однакові і схожі прапори різних держав, про зміни державних прапорів. Як заведено на пластунських сходинах, діти грали рухливі та інтелектувальні забави.

Утім, карантин не завадив пластунам не зустрічатися, і сходини довелося перенести в он-лайн. Для цього в інтернеті створено ряд платформ, наприклад, «пластуй он-лайн». Пластуни-виховники порадили новакам та юнакам на карантині почитати ряд книг, наприклад, «Сліпий музикант» Володимира Короленка, «Часодії» Наталії Щерби чи «Тореадори з Нью-Васюківки» Всеволода Нестайка, пройти навчальні програми з української чи англійської мов. Також вони відзначили 108 річницю створення «Пласту», яка є нині найбільшою молодіжною організацією України та українську молодь у світі, зокрема, у США, Канаді, Великобританії, Австралії, Аргентині, Німеччині, Польщі, Словаччині та інших країнах. «Вже 108 років українські діти і дорослі по всьому світу об'єднані однією Великою Грою. Вже 108 років тисячі пластунів обіцяють: бути вірним Богові та Україні, допомагати іншим, жити за Пластовим законом, – зазначають чеські пластуни. – Пласт виховав багатьох великих українців, серед яких

Празькі пластуни

Любомир Гузар, Богдан Гаврилишин, Квітка Цісик, Борис Ґудзяк, Любомир Романків та інші. Пласт був і залишається моральним орієнтиром для багатьох з нас. Пласт у Чехії продовжує свою роботу. Доєднайтесь до нас!»

Вл. інф.

Українці звільняли Прагу у 1945-тому...

Українці в Чехії відзначили День пам'яті і примирення. 75 років перемоги над нацизмом відзначила українська громада в Празі. Вінки і квіти поклали до пам'ятника вояків, які віддали своє життя за звільнення Чехословаччини. Участь в урочистій акції в Празі з огляду на строгі вимоги карантину, пов'язаного з епідемію covid-19, змогла взяти обмежена кількість членів українських громад. На Олшанському цвинтарі, де відбувся акт вшанування загиблих, згадували вояків родом з України, які у лавах 1, 2 і 4 Українських фронтів брали участь у звільненні Чехословаччини і полягли на її теренах. Був серед них і уродженець Сумщини Іван Гончаренко – командир танку, який 9 травня 1945 року у складі 1-го танкового корпусу серед перших увійшов до Праги і в бою з нацистами загинув. Квіти поклали до пам'ятної таблиці, встановленої в самому центрі Праги, неподалік Стракової Академії, на місці загибелі Івана Гончаренка. Як зазначив на посол України в Чеській Республіці Євген Перебийніс, «наші співвітчизники були на передовій – від самого початку до остаточної перемоги».

Вшанували українських воїнів також у Ліберці. Як повідомляє греко-католицький священик Іван Семотюк, 8 травня на місцевому кладовищі пам'ять подвигу українського народу та його визначного внеску в перемогу над нацизмом у Другій світовій війні відбулася панахида. «Своїми молитвами ми висловлюємо повагу, пам'ять за всіх наших земляків які полягли у боротьбі проти нацизму», – зазначив о. Іван.

Вл. інф.

Український посол Євген Перебийніс вшанував місце загибелі Івана Гончаренка на Малій Страні

Покази українських фільмів у Чехії

Протягом останніх років українське кіно і кіно з українською тематикою стали швидко розвиватися, і деякі стрічки отримують покази й нагороди на різних міжнародних кінофестивалях, і згодом їх показують у кінотеатрах інших країн та включають у телепрограми. Але оскільки світ пішов у три місяці глобального карантину, то кіноподії, як і багато інших заходів, проводилися віртуально. Так, Друга програма Чеського телебачення 6 травня продемонструвала документальний фільм датського режисера Сімона Леренґа Вільмонта «Віддалений гавкіт собак». У ньому розповідається про 10-річного Олега із села Гнутове – це на самій лінії фронту, неподалік Маріуполя. Із бабусею та молодшим братиком Олег намається жити нормальним життям, незважаючи на вибухи, бої та перестрілки. Фільм знімали два роки – з 2015 до 2017-го. Він виграв ряд нагород, зокрема, на фестивалі Docudays 2018 у Києві, Амстердамському документальному кінофестивалі, фестивалі «Артдокфест» та інших.

А на платформі dafilms.cz 18 травня, у день пам'яті жертв геноциду кримських татар, весь день можна було безкоштовно переглянути фільм «Хайтарма» режисера Ахтема Сеїтаблаєва. Цей фільм був знятий на приватні кошти і представлений у 2013 році в Сімферополі, і викликав вже тоді велике невдоволення у російських чиновників та проросійських діячів, які намагаються виправдовувати звинувачення кримськотатарського народу у «масовій зраді», його депортацію у 1944 році та переслідування НКВД. Як нині бачимо, російський підхід не змінився, і кримських татар цілеспрямовано переслідують у анексованому 6 років тому Криму. Показ фільму на чеській кіноплатформі був влаштований у співпраці з Посольством України в Чехії.

Вл. інф.

Свято вишиванки приваблює громаду

Близько 30 українців зібралися біля пам'ятника Тарасові Шевченку у празькому районі Сміхов, одягнувши традиційні вишиванки. День вишиванки святкується щороку у третій четвер травня, коли українці у народному одязі приходять на роботу, до школи чи садочка. У вихідні після цього свята дні, як правило, влаштовуються великі флеш-моби, демонстрації різних народних звичаїв, які супроводжуються вишитими сорочками, сукнями, рушниками тощо. Зокрема, в минулі роки українці в Празі влаштовували велику ходу центром міста у вишитих сорочках, однак цього року масові заходи були скасовані через карантин. Утім, у обмеженій кількості відзначити свято все ж вдалося.

Акцію супроводжували українські прапори та спільне виконання гімну України. Наймолодші учасники по черзі декламували вірші, присвячені українському національному вбранню. У Празі святкує це свято відзначається вже п'ятий рік. Зустріч проводить громадська організація й колектив «Берегиня», а у п'ятницю та суботу вона влаштувала майстер-класи. «Свято чудове. Вишиванка доводить, що ми – українці, що ми не забуваємо своїх традицій. Ми несемо їх у світ, розказуємо про свою культуру», – сказала «Радіо «Свобода» організаторка Марія Скиба. Метою щорічного святкування Дня вишиванок у Празі є об'єднання якомога більшої кількості українців, які поважають, підтримують та бажають пропагувати українську вишиванку й культуру загалом. До акції також долучилися дипломати українського посольства у Чехії та активісти української громади. Традиційні українські вишиті сорочки надіслали державним керівникам Чехії. *Читайте також до теми стор. 8-9.*

Біля сміховського пам'ятника Кобзареві 31 травня культурно-освітній центр «Крок» та творчий колектив «Джерело» також відзначили День вишиванки та День захисту дітей. Радо послухати ніжні голоси співочого ансамблю «Джерело» та проникливі українські вірші у виконанні українських діток, які мешкають у Празі, прийшли батьки та представники громади.

Празький день вишиванки 2020 вийшов певною мірою особливим. На фото – діти з «Кроку» та «Джерела».

rfe/rl

Петр Оліва збирає допомогу українському війську вже у Празі

Петр Оліва, затятий проукраїнський волонтер з Південної Чехії, який від початку новітньої російсько-української війни збирає допомогу військовим ЗСУ, добровольцям та жителям прифронтових міст, а також збирає та перекладає інформацію з фронту чеською мовою, перебрався до чеської столиці і відкрив тут разом із найближчими друзями та родиною «Центр гуманітарної допомоги Україні» за адресою Намнєсті Освободітелу 1375 Прага 16. У приміщенні залишилося реконструювати ще одну кімнату, але воно вже відкрите і тут вже збирають різноманітні речі, які Петр особисто відвозить в Україну. Тут вже приймають відвідувачів. Одним із перших був чеський політик, колишній депутат Європарламенту (партія КДУ-ЧСЛ) Павел Свобода, відомий своїм приязним ставленням до українських євроатлантичних прагнень. 26 травня

День Матері он-лайн

«Ерудит», українська суботня школа у Празі, була змушена перейти на дистанційне навчання, однак різні акції проводити не припинила. Так, 8 травня учні провели святкування Дня Матері в онлайн-режимі. Діти, учні школи, записали кожен окремо вдома кілька коротких відео з віршиками й розповідями із найкращими побажаннями мамі. «Всі ми змушені були деякий час жити за новими правилами через карантин. Закриття школи та заголовки новин викликали у нас тривогу. Неможливість зустрічатися з друзями, займатись своїми хобі чи ходити на спортивні заходи нас розчарували. Насправді, всі ми стали тільки сильнішими. Життя знову до нас повертається», – зазначили у школі. Щорічно Україна вшановує матерів у другу неділю травня. Це зворушливе свято. Кожен з нас з дитинства і до своїх останніх днів несе в своїй душі єдиний і неповторний образ – образ своєї мами, яка все зрозуміє, простить, завжди пожаліє і буде самовіддано любити. Щастя й краса материнства в усі століття оспівувалися кращими художниками і поетами. Тому у школі «Ерудит» Дню Матері надають особливого значення та святкують щороку.

Школа продовжує свою роботу і планує навчання у наступному навчальному році, тому якщо Ви бажаєте, щоб ваша дитина отримала українську освіту за кордоном й знала традиції й звичаї нашого народу, то приводьте її до суботньої української школи «Ерудит» в Празі – це чудове місце для навчання та свят... Набір учнів проводиться у 1-11 класи та з 5 років – до підготовчого класу. Тільки

Фрагмент відеопривітання до Дня Матері

тут дитина може отримати документ державного зразка України. Школа має понад 10-річний досвід роботи, має договір про співпрацю з Міжнародною українською школою I-III ступенів міста Києва. Всі деталі можна знайти на сайті школи www.erudyt.cz.

Вл. інф.

Підтримали кримських татар

18 травня учасники Чесько-українського форуму закликали міжнародну спільноту продовжити тиск на Росію, щоб та припинила грубе порушення прав людини та злочини щодо кримських татар в окупованому Криму та зупинила їхню гібридну депортацію. У день 76-х роковин сталінських депортацій корінного населення Криму чеські та українські учасники форуму видали заяву, звернену до європейської та світової спільноти.

«Ми закликаємо європейську і світову спільноти, міжнародні організації не забувати про важку ситуацію кримськотатарського народу», – мовиться у заяві. Учасники форуму наголошують, що «після незаконної анексії Криму Російською Федерацією почалася нова хвиля жорстких репресій та злочинів проти кримськотатарського народу... Серед порушень закону та прав людини – обшуки, затримання та викрадання людей; масове обмеження права на свободу слова, совісті і релігії, свободу зібрань та об'єднань, права на справедливий судовий розгляд... Залишаються безкарними вбивство активіста Решата Аметова та ветерана національного руху Веджіє Кашка, викрадення молодого кримськотатарського політика Ервіна Ібрагімова, позбавлення волі журналістів Ремзі Бекірова та Османа Арифмеметова, захисників релігійних прав мусульман Сервера Мустафаєва та Емір-Усеїна Куку, учасників громадської блокади Криму Ділявера Гафарова та Февзі Саганджи, поновлено переслідування члена регіонального Меджлісу кримських татар Едема Бекірова, активісту Юнусу Машаріпову загрожує безстрокове ув'язнення в психіатричній лікарні».

Учасники форуму звертають увагу, що переслідування кримських татар, зафіксоване в щорічних резолюціях Генеральної Асамблеї ООН чи у доповідях Ради з прав людини ООН, не припиняються, попри численні вимоги до Російської Федерації з боку ООН, ЄС, ПАРЄ та інших міжнародних

організацій. «Негласно, але цілеспрямовано, різними способами здійснюється заміщення населення окупованого кримського півострова, значною мірою, представниками військових і різних силових структур Російської Федерації».

Чесько-український форум, до якого увійшли громадські організації Чехії та України, історики, соціологи, економісти, дипломати, було створено на початку 2020 року. Його перше засідання відбулося у Празі 4 лютого 2020 року за участі міністрів закордонних справ України та Чехії.

rfe/rl

він привіз повний автомобіль різноманітних речей для жителів Донбасу. Також Центр відвідав експерт із безпеки Петр Пойман, волонтер і представник Team4Ukraine, який також чимало часу проводить в Україні. 29 травня він привіз із Брна матеріальну допомогу від Громадського центру ветеранів війни та об'єднання «Чехословацький легіонер СПІА Чех, з. с.». Дитячий одяг, взуття, іграшки – повний автомобіль подарунків для дітей Донбасу зібрали серед членів організацій та їхніх приятелів і партнерів у Південноморавському краї. З огляду на карантин транспортування вантажів в Україну наразі неможливе, але волонтери вірять, що кордони невдовзі відкриються, і зібрану допомогу можна буде відвезти не пізніше, ніж до кінця цього року. Наразі в центрі триває її сортування.

пор

Чеська історія для українців: статті Радка Мокрика

Історики, журналісти та інтелектуали намагаються заповнити «білі плями» у знаннях української історії в Чехії та чеської – в Україні. У співпраці із «Чеським центром» на українському сайті «Історична Правда» щомісяця виходить велика стаття про чільні сторінки чеської історії, які не обов'язково переплітаються із життям української громади. Як жили чехи в період нацистської окупації і чому для вбивства голови протекторату Райнгарда Гайдріха знадобилися парашутисти? Як сталося, що єдина демократична держава у центрі Європи перед війною перетворилася на одного з найвірніших васалів Сталіна у 1940-х? Як в одному сиротинці, в Подєбрадському замку, де перед тим працювала Українська господарська академія, опинилися майбутній президент Чехії Вацлав Гавел та один з найвідоміших чеських режисерів Мілош Форман? Знайти відповіді на ці запитання допомагає авторський проект історика Радка Мокрика, який розкриває маловідомі в Україні сторінки історії Чехії XX століття. Українське інтернет-видання «Історична правда» стало учасником і паралельного проекту, який на сторінках чеського інтернет-часопису Forum 24 знайомить чеську публіку з невідомими широкому загалу сторінками історії України.

Про Чехію та інші країни Східної Європи в Україні знають мало. В процесах за західним кордоном орієнтуються лише зацікавлені – ті, які розуміють мови, можуть читати ческою, словацькою, угорською чи польською, слухати програми радіо. Видання, які розповідають про події у Варшаві чи Будапешті, можна порахувати на пальцях, і навіть вони не дають повної інформаційної картини. Тож багато подій, які відбуваються у сусідів – різні заяви угорського чи чеського президентів, застають українців зненацька. Тож докторант Карлового університету Радко Мокрик обговорив цю тему півроку тому з редактором видання Вахтангом Кіпіані: «На одній із зустрічей в Києві ми говорили про те, що насправді в українському середовищі бракує інформації про чеську історію. Дійшли висновку, що було б добре написати декілька статей про різні теми. Згодом нам вдалося домовитися з Чеським центром в Києві та його директоркою Луцією Ржегоржіковою про співпрацю». Проект отримав назву Czech-in. Його концепція – не зосереджуватися лише на українсько-чеських зв'язках. «Наша головна мета – це розповісти про чеську історію, умовно кажучи, з чеської точки зору, – каже Радко Мокрик. – Безумовно, «український слід» також буде висвітлений – це й Підкарпатська Русь і Масарик, зокрема, але вони не є головними для цього проекту. Головне – це заповнити «білі плями» в чеській історії для українського читача. Я пишу ці тексти з Праги, користуючись чеською літературою, архівами та консультуючи статті з місцевими істориками».

Історики Вахтанг Кіпіані, Радомир Мокрик, директорка Чеського центру у Києві Луціє Ржегоржікова та перекладачка Анастасія Токаренко домовляються про дворічний проект Czech-in на «Історичній правді», листопад 2019 року.

Український читач вже має можливість по-новому подивитися на відомі теми – про Оксамитову (р)еволюцію в Чехословаччині, чи про Яна Палаха, студента, який підпалив себе на знак протесту проти радянської окупації Чехословаччини, про переслідування католицької церкви у зв'язку з найвідомішою у Чехії справою – Чігоштського дива, коли за те, що в костелі почав хитатися хрест, було закатовано місцевого пароха – отця Йозефа Тоуфара, про операцію «Антропоїд» й замах на голову протекторату Чехії та Моравії Райнгарда Гайдріха, про комуністичний процес над Міладою Гораковою, єдиною жінкою, яку стратили у 1950-х роках. Досі найуспішнішою серед читачів була історія Мілоша Формана, чехословацького режисера нової хвилі, якого звістка про радянські танки на вулицях Праги застала у Парижі, і ця подія закрила йому дорогу на батьківщину та відкрила шлях до Голівуду, де він збудував карколомну кар'єру.

Проект розрахований на два роки, з тим, що щомісячно виходитиме одна стаття про ту чи іншу подію чи персоналію чеської історії. Всього заплановано 24 статті, які б мали створити щось на кшталт загальної мозаїки чеського XX століття.

Паралельно «Історична правда» надає статті українських істориків для чеського видання Forum 24. Тут чеські читачі змогли дізнатися про світову прем'єру «Щедрика» Миколи Леонтовича, яким почала своє світове турне Українська республіканська капела Олександра Кошиця у 1919 році. Друга стаття розповіла про українців, які воювали в армії генерала Людвіка Свободи, перед тим, як і сам генерал, відсидівши у радянських таборах ГУЛАГу. Координаторка проекту з чеського боку Йогана Говоркова каже, що її видання задоволене співпрацею з «Українською правдою», бо вона створює потрібний історичний контекст для розуміння сучасної України. «Україна – одна з найбільш читаних іноземних тем у Чехії. Статті добре читаються та мають відгуки у соціальних мережах», – говорить Йогана Говоркова. Вона додає, що хоча в Чехії непроста політична ситуація, читачі її видання хотіли б знати більше про Україну, зокрема, їх цікавить тема Голодомору. Налагодити співпрацю українських та чеських історичних публіцистів допомогло посольство України в ЧР.

«Якщо в Україні знання про Чехію – це швидше просвітництво, спрямоване на краще розуміння Чехії як такої, то в Чехії «українські теми» – це поле інформаційної війни, українською історією тут часто маніпулюють і зловживають для створення певних стереотипів. Тому фахові статті про українську історію в Чехії – це вкрай важливо», – вважає історик.

Марія Щур, rfe/rl

Міхал Кісліцки: літні табори для «дітей війни» таки будуть!

Чеський активіст Міхал Кісліцки (Коди) оголосив, що, незважаючи на «карантинні» перепони, таки зважується організувати для дітей східноукраїнських прифронтових містечок та сіл літній «Табір Безпеки 2020». Такі табори його рух «Бажання допомогти» відбуваються вже 5 років, відколи молодий чех оселився у Слов'янську на Донеччині. Метою такої акції є намагання дати дітям із зони бойових дій відчуття спокою, безпеки, відпочинку на території, де не лунають вибухи та постріли, де немає мін та щоденного напруження, а також познайомити їх із ровесниками, які проживають у мирних районах. Наразі Міхал має у планах зібрати дітей із Красногорівки, Слов'янська та Очеретиного.

Загалом заплановано три зміни табору. Перша зміна попередньо відбуватиметься наприкінці липня поблизу Слов'янська. Цей табір складатиметься наполовину із місцевих дітей, наполовину – з приїжджих із прифронтової зони. «Щоб ті фронтові могли і в майбутньому дружити та розвивати стосунки із кимсь з мирної території, – каже Міхал. – Хочемо подарувати дітям враження з літнього табору, щоб вони могли хоча б на кілька днів залишити

війну і стати знову нормальними дітьми, які граються і відпочивають на природі далеко за фронтом».

Табори щороку відбуваються на різних місцях недалеко від контактної лінії – за 50-100 км, куди не долітають снаряди і не помітно військової техніки чи озброєних людей. Кількість дітей залежить від кількості зібраних коштів від меценатів та благодійників, але загалом Міхал розраховує, що відпочине біля сотні дітей. Наразі зібрано коштів від дрібних жертводавців для 12 дітей із 40 для першої зміни. Подарувати дитині літній відпочинок може кожен. Перебування однієї дитини у літньому таборі у десятиденній зміні коштує лише 3 тисячі чеських крон, але надіслати можна будь-яку фінансову суму. Рахунок «Табору безпеки» – 2300849910/2010, варіативний символ 4. Фінансовий подарунок можна списати з податків. «За вашу допомогу вам дякуємо, а якщо вас цікавить, кому конкретно ви допомогли, можете написати на електронну адресу kislickimichal@gmail.com, і наш координатор безпосередньо із місця вам все розповість», – зазначається у заяві об'єднання «Бажання допомогти». Детальніше із діяльністю чеських активістів у околицях Слов'янська можна ознайомитися на сторінках www.chutpomahat.cz/tabor або за профільною сторінкою у соцмережі facebook «Chuť pomáhat».

пор

«Чехія – супер!»: радіомарафон виграла запоріжанка

Цікаву акцію в Україні провели фундація прав людини та «Стильне радіо Перець ФМ» за підтримки Посольства Чеської республіки в Україні: Національний Радіомарафон «Чехія! Ти супер!» П'ять тижнів регулярно в українському радіоефірі, на розважальному радіо, яке слухає понад 5 мільйонів людей переважно на Лівобережній Україні, розповідали про унікальні факти, події та досягнення Чехії. Слухачі могли додзвонитися до студії і відповісти на кілька питань. Переможиця конкурсу пані Олена із Запоріжжя, яка навіть без варіантів відповіла правильно на кілька питань і отримала можливість безкоштовно відвідати Прагу цієї осені.

7 травня в ефірі станції виступив посол Чехії в Україні Радек Матула, який розповів про загальний стан чесько-українських стосунків, дещо про їхню історію, економічні відносини країн, українців у ЧР та чехів в Україні тощо. Задавалися деякі конкурсні запитання, наприклад, на що чехи завжди відповідають «так» тощо.

Наступного четверга гостем радіо стала представниця Чеського центру в Києві Луціє Ржегоржікова. Тут говорили про культурну дипломатію, про переклади українських книг у Чехії та навпаки – книг чеських авторів українською мовою, участь письменників у книжкових ярмарках тощо. Звісно, вивчали деякі тонкощі чеської мови. Через тиждень про те, як українському бізнесу почати співпрацю з чеськими партнерами, розповідала Оксана Антоненко, представниця чеського агентства з питань підтримки торгівлі в Україні «CzechTrade». Здена Цаісова, заступниця посла Чехії в Україні, зосередилася на програмах допомоги у розвитку України від Чеської Республіки до України. Сума, яку надала Чехія Україні за останні 6 років – біля 15 мільйонів євро. Вона розповіла про літні табори для дітей зі східних регіонів України у Карпатах, які проводяться у співпраці з «Ініціативою Е+» та «Пластом», допомогу у медичній сфері, медіальній, у громадському секторі, правах людини, в освіті. А ще пояснили українцям, що «поганка» в чеській мові – не гриб, а гречка. І останнім учасником радіопрограми був Томаш Павлічек, другий секретар посольства

Чеські дипломати в Україні Томаш Павлічек (другий зліва) та Радек Матула (четвертий зліва, з іграшковим «Перцем») разом із українськими радіоведучими під час відкриття марафону, 7 травня цього року.

Чехії в Україні, який розповідав про переселення чехів на Волинь та інші регіони України, та їхнє подальше і сучасне проживання там.

Всі передачі в аудіорежимі можна послухати у записі на сторінках http://perec.fm/promotions/natsionalnij-radiomarafon-chehiya-ti-super/.

Вл. інф.

День вишиванки крокує Прагою!

Товариство «Берегиня» п'ятий рік популяризує українське народне вбрання у чеській столиці. Цього року, утім, від мега-маршу довелось відмовитися...

ТЕКСТ: Марія СКИБА

Цього року, з причин пандемії covid-19 й загального карантину, День вишиванки проводився в Україні та в усьому світі дещо по-іншому. Ми дуже, дуже хвилюємося у цей небезпечний та незвичний для усіх час. Але ми віримо, що ось-ось все буде, як і було... Щойно ми дізнались, що Чехія поступово виходить з карантину й можна збиратись та проводити культурні заходи з обмеженою кількістю людей, одразу подали заявку до магістрату Праги щодо проведення Дня вишиванки.

Шкода, що цього року не було змоги провести нами усіма улюблений мегамарш вишиванок. Та все ж таки ми змогли зустріти свято. Ми – українці в Празі, як завжди, у хвилини радості, чи у скрутні часи, йдемо до нашого празького Кобзаря.

День вишиванки відзначається щороку у третій четвер травня, і ми разом відсвяткували біля пам'ятника Тарасові Шевченку на Сміхові. Таке кількаденне відзначення проводиться вже 5 років поспіль. У четвер ми одягались у вишиванки на роботу чи до школи. Після роботи усі зустрічались біля пам'ятника Кобзареві. У суботу проводились майстер класи «Хрестик за хрестиком – моя вишиванка». А вже у неділю українці та ті, хто любить традиційний одяг, проводили мегамарш центральними вулицями чеської столиці. А після маршу організовувались концертні та розважальні програми.

Кожного Різдва я завжди переглядаю відеоархів та архів світлин колективу «Берегиня». Так мені у 2016-му році і прийшла думка: організувати кольорове свято для української громади в Празі. Щоб нас всі бачили, що ми, українці, є серед вас, чехів, пражан, туристів. Ми тут живемо, ходимо тими самими тротуарами й їздимо тим же громадським транспортом. І ми не лише важко працюємо у «монтерках», фартухах і робочих халатах. Ми вміємо виглядати гарно і достойно. Ми маємо багатющу культуру. І пишаємося нею не лише на наших напівзакритих заходах, концертах чи виставах, де разом з глядачами одягаємо наші вишиванки. Ми не соромимося у цьому одязі вийти на вулицю. Хотілось у вишиванку одягнути усіх навколо себе, і навіть... цілу Прагу!

Тоді я написала ще тоді не знайомій мені особисто пані Лесі Воронюк, засновниці Дня вишиванки, про свої наміри. Пані Леся одразу ж відреагувала, і вже наступного дня ми знали, що День вишиванки у травні відбудеться вже більш масштабно. Свято вдалось на славу: мегамарш, концертна частина... Леся Воронюк та Олександр Ткачук подарували українській громаді чудовий подарунок – фільм «Спадок нації». Українська громада за кордоном побачила його вперше саме у Празі.

З гордістю можемо сказати, що пані Леся та пан Олександр «благословили» празький День вишиванки. Концертну програму готував колектив «Берегиня» та дитячий колектив «Світоч», що діє при колективі. Розважальну та танцювальну програму для публіки готував гурт «Вітер з України» (пан Олег та пані Оксана Скрабути, пан Святослав Сметанський). Концертна та розважальна частина відбувалися у чудовій залі, яка колективу дуже знайома. Тут проводилися великі заходи, такі як Вечір пам'яті Володимира Івасюка (2009), День Матері (2010), Вечір пам'яті Володимира Івасюка та Назарія Яремчука (2014) – Райсова зала Народного дому на Виноградах.

Сміховський Кобзар у рідній національній сорочці.

У 2017 році колектив за сприяння празького магістрату придбав нові вишиванки для всього хору. Одна із цих сорочок була особливою: кожного третього четверга травня ми одягаємо у неї пам'ятник Тарасові Шевченку. До Праги тоді було запрошено колекцію автентичних вишиванок «Спадок» родини Демкур. З Праги ці унікальні екземпляри поїхали з виставками до Франції, Мюнхену та Аргентини. Їх одягали знані українки та дружини закордонних послів. Етногалерея стала посланцем культурної дипломатії в світі. У Райсовому залі були присутніми не лише представники тернопільської етногалереї «Спадок» пані Тетяна Фарина з донькою Яриною. Пані Надія Голод представляла Бережанський клуб вишиванок та краєзнавчий музей. Скажу за себе: особисто я спочатку не наважувалась доторкнутись до так прадавніх та славних вишиваних виробів. Та неможливо було не любуватися красою, коли Яринка та дівчата-моделі одягнулись у автентичний одяг. Торкатися до старовини – дивне, трепетне відчуття... Приємно було отримати від пані Ірини та пана Тараса Демкурів відеопривітання до чеських українців. Тернопільський гурт «Тріода» (Андрій Гамбаль, Володимир Рибак та Андрій Липка), фіналісти проекту «Х-Фактор», також відгукнувся на запрошення та завітав тоді до чеської столиці зі святковою концертною програмою. Під час виступу гурту усі – і дорослі і малі – були на одній українській музичній хвилі.

На святкування Дня вишиванки 2018 до Праги було запрошено пані Олену Медведєву з Рівного. Пані Олена – це жінка, котра своїми руками створила унікальні арт-книги. Вона перетворює книги на справжній витвір мистецтва. У її доробку більше двох десятків рукотворних видань, які не мають аналогів в Україні. Вишивана, солом'яна, бісерова, бурштинова і навіть в'язана спицями книга. У колекції майстрині багато вишитих книг відомих письменників. Серед них – «Кобзар» Тараса Шевченка, «Народна пісня» Івана Франка, «Я поцілую мальву у щоку» Ліни Костенко... Пані Олена отримала свідоцтва, що засвідчують її авторське право на український, англійський та польський вишивані шрифти. Вишиті алфавіти трьома мовами було перевірено відповідними органами на унікальність і новизну. Згодом було засвідчено, що таких в Україні й світі більше не існує. До Праги на святкування Дня вишиванки пані Олена привезла з України вишиті твори-книги Тараса Шевченка й Ліни Костенко. Розповідь про створення таких ексклюзивних творів та відчуття книги «на дотик» справили незабутні враження для празької публіки. Гостей та глядачів програми того разу урочисто привітав актовий зал величного готелю Олшанка.

Рік 2019. Емаузи, емаузьке подвір'я. День вишиванки 2019 святкувалось у всім нам знайомому актовому залі. Тут українська громада вже багато років організовує різні культурні заходи для дорослих і дітей, сюди ми приходимо на репетиції. Цього року глядачам була представлена концертна програма за участю гостей програми: «Троїсті музики» національного ансамблю «Гуцулія» з Івано-Франківська. Іван Суш, Богдан Суш, Василь Волошенюк, Василь Дубіцький – чудові музиканти, які неперевершено володіють грою на музичних інструментах, а особливо на цимбалах. Мегамарш у вишиванках, концертна та розважальна програма, конкурс вишиванок, дитячі розваги і навіть вишиванковий торт – все це минулорічний День вишиванки в Празі, який все ще свіжий у спогадах.

Цьогорічний День вишиванки у Празі відбувся з притаманними для карантину масками.

Мегамарш у вишиванках та подібні заходи дуже і дуже нам потрібні саме нашим дітям, котрі вже народились тут, за кордоном. Коли ми йдемо вулицями міста Праги, в центрі Європи, у вишиванках та гордо несемо наш український стяг – це є незабутнім враженням як для учасників мегамаршу, так і для пересічних жителів чи гостей міста. Звичайно, такого обсягу заходи не можуть відбутись без підтримки – як технічної, а особливо фінансової. Захід, на який завітає від 320 до 470 глядачів, вимагає достеменної підготовки. Тому проведення Дня вишиванки в Празі планується кілька місяців наперед. Організація залів та запрошення гостей програми – це найголовніше питання. Організація програми сценарію – це не так складно, бо в принципі складаються із заздалегідь напрацьованих виступів. Ну а ми займаємось на репетиціях щонеділі, тому готуємо цікаву та неповторну концертну програму для наших глядачів обсягом на 2,5-3 години. Тому хочу подякувати усім-усім, насамперед учасникам колективу, батькам дітей «Світочу», нашим друзям, родичам, знайомим, колегам... Хочу подякувати музичному керівникові колективів «Берегиня» та «Світоч», моїй сестрі Ірині Ярославівні Коценко (Дмитраш). Велика подяка за технічну та фінансову підтримку компанії «Регабус» в особі директора компанії пана Євгена Реги, Надзвичайному і Повноважному Послу України в Чехії Євгену Перебийносу та Посольству України в Чехії за підтримку цього чудового свята. Щира подяка празькому магістрату за фінансове сприяння, загальну підтримку нашої ідеї ознайомлення пражан з українською культурою та традиціями.

Великою підтримкою для українців у День вишиванки є привітання від представників різних країн. Цього року колектив «Берегиня» запросив державних керівників Чехії і надіслав їм традиційні українські вишиті сорочки. Вишиванку пану прем'єру Андрею Бабішу було надіслано поштою. Через посольство України в Чехії було передано українську вишиванку міністрові закордонних справ Чехії пану Томашу Петршічкові.

Кожен рік День вишиванки в Празі приносить нам новинки. Ми маємо за честь познайомитись з чудовими митцями, які додають багато зусиль, щоб українська вишиванка продовжувала свою присутність у нас та наших дітях.

Авторка є керівницею колективу «Берегиня» в Чехії

Історія свята

Вперше День вишиванки запропонувала відзначати студентка факультету історії Чернівецького національного університету Леся Воронюк у 2006 році. Її надихнув знайомий, який постійно носив вишиванку. Того року у вишиванки вдяглися кілька студентів та викладачів Чернівецького університету, тепер це свято набуло міжнародних масштабів. У цей день фото у вишиванках викладають у мережу не лише жителі України, а й далеко за кордоном.

Традиції вишивки

У вишивці сакральне значення має все – від ниток, походження тканини до орнаменту, кількості стібків і кольору. Найдавнішою є вишивка білим по білому. Вишиванка вважається оберегом від усього лихого, що може статися в людському житті. Вона є символом краси та міцного здоров'я, а також щасливої долі.

Мода на вишиванки

Зараз елементи української вишиванки використовують у своїх колекціях визнані у світі модельєри та модні доми – Жан-Поль Готьє, Джон Ґальяно, Gucci, Valentino, Dolce & Gabbana. Але традиція вишивати також відроджується. Майстрині комбінують різні орнаменти та візерунки, популярною є квіткова вишивка. Та й сам крій сорочки змінився – йде в ногу з часом.

СЕРЦЕМ БУЛИ З УКРАЇНОЮ

Емігрантки об'єднувалися й активно обстоювали права жінок у міжвоєнній Чехословаччині й нагадували про стан на поневоленій Батьківщині поза нею

ТЕКСТ: Тетяна ШЕВЧУК

Софія Русова в молодості.

Життя та діяльність українців у Чехословаччині 20-30-х років вважаються золотою добою в історії української еміграції. За даними Українського громадського комітету (УКГ), їхня кількість у ЧСР досягла 20 тисяч осіб. Тут діяли десятки об'єднань: школи та освітні організації, товариства, фонди, видавництва тощо. Були засновані й суто жіночі організації, які залишили помітний слід у просвітництві й культурному житті еміграції.

Однією з найяскравіших постатей українського жіночого руху є Софія Русова. Ще за часів Габсбурзької монархії, у 1876 році, вона приїхала до Праги у своєрідну весільну подорож. Двадцятилітня майбутня основоположниця української освіти редагувала, упорядковувала, здійснювала коректуру й ділила з чоловіком Олександром усі тривоги переправлення в Україну щойно видрукуваних двох томів шевченкового «Кобзаря».

А через майже півстоліття тут же, у вже чехословацькій Празі, вона узяла участь у створенні та діяльності Українського високого педагогічного інституту, української гімназії, Української академії в Подєбрадах, захистила докторську дисертацію із соціальної педагогіки, підготувала та видала монографії й підручники: «Єдина діяльна (трудова) школа», «Нова школа соціального виховання», «Теорія і практика дошкільного виховання», «Дидактика», «Нові методи дошкільного виховання», «Теорія педагогіки на основі психології», «Сучасні течії в новій педагогіці», «Історії педагогіки», «Соціальна педагогіка» тощо. Вона вважала, що «кожна держава, що через ті чи інші обставини дійшла до руїни, може з неї врятуватися, коли добре організує свою єдину національну школу від нижчої до вищої». В Празі вона підготувала книгу «Наші визначні жінки. Літературні характеристики – силюсти».

Софія Русова як благодійниця

Всередині 1922 року Софія Русова очолила секцію допомоги жінкам і дітям при УГК, яка складалася з празької та подєбрадської груп. Вона матеріально підтримувала жінок і дітей, опікувалася навчанням молодших емігрантів, щоб зберегти українські традиції. Її робота розпочалася з «Відозви до українського громадянства усіх країн», в якій вона закликала світову спільноту підтримати українських дітей і зібрати кошти на притулки для них. Завдяки цьому секція УГК змогла отримати гроші від Шведської жіночої ради, Женевського товариства жінок, митрополита А. Шептицького. Значну допомогу секції надали Міжнародний та Чеський Червоні Хрести. Працівники секції організували платні лекції на користь дитячого притулку, де С. Русова викладала педагогіку, брали участь у роботі чеських виставок («Микулашський базар»). У 1925 році під її керівництвом та за допомоги батьків було створено притулок для сиріт і дітей із малозабезпечених родин українських мігрантів.

Секція УГК також організувала шевську майстерню, надіслала грошові допомоги в польські табори хворим на сухоти інтернованим українським воякам та дітям у Калішські табори інтернованих (для проведення Великодніх свят), дітям Йозефівського табору інтернованих; постійно підтримувалися зв'язки з таборами інтернованих у Тарнові, Ченстохові, Щипйорно, Йозефові, Німецькім Яблоннім тощо. Допомога від секції надійшла українській школі у Відні, притулку дітей-сиріт у Львові, для проведення різдвяних і великодніх свят для дітей із традиційними українськими обрядами тощо. До секції зверталися по матеріальну або правову допомогу й окремі жінки, які не мали місця роботи та проживання. Їм видавали разову допомогу від 20 до 200 крон, допомагали влаштуватися на роботу, отримати житло.

З ініціативи С. Русової було створено дитячий клуб, що мав на меті забезпечити українським дітям можливість хоча б раз на тиждень спілкуватися рідною мовою та ознайомлюватися з українською культурою. Очолила роботу клубу О. Галаган, а заняття проводили А. Животко, К. Антонович та ін. Постійно в клубі збиралося близько 25 дітей від 4 до 13 років.

Діяльність Русової на міжнародному рівні

Робота С. Русової в секції допомоги жінкам і дітям при УГК тісно переплиталася з діяльністю в Українській національній жіночій раді (УНЖР), створеній іще 1919 року в Кам'янці-Подільському. Її метою було відстоювання прав жінок, ознайомлення світової громадськості зі становищем України. В Чехословаччині було створено її філії. У 1920 році УНЖР ввійшла до складу Міжнародної жіночої ради (МЖР). Це надало широкі можливості для проведення національних акцій, інформаційної роботи та налагодження відносин з жіночими організаціями різних країн.

Представниці УНЖР взяли участь у всіх засіданнях МЖР у міжвоєнний період. Так, на міжнародному конгресі у вересні 1920 року в Осло, котрий розглянув післявоєнну розбудову й посилення ролі жінок, офіційними представниками від України стали Марія Зархій та Ганна Чикаленко-Келлер. Під час особистої зустрічі Г. Келлер з міністром закордонних справ Норвегії Мішелетом він зацікавився ситуацією в Україні, зокрема, на селі; інтерес до України виявив і шведський посол у Норвегії барон Руммель, а Червоний Хрест прийняв рішення вивчити, якої медичної допомоги потребує Україна. 1922 року на засіданні виконкому МЖР у Празі Софія Русова, як голова УНЖР, відстоювала інтереси українського жіноцтва. Її доповідь про негативні наслідки більшовицької політики викликала великий резонанс і була опублікована в місцевій пресі. Голландський Червоний Хрест, на

Софія Русова.

прохання С. Русової, надав конкретну допомогу потерпілим від голоду на Катеринославщині.

На Конгресі Міжнародного союзу суфражисток у Римі у 1923 році (до його складу входила й УНЖР) виступ С. Русової знову привернув увагу делегаток і преси до українського питання. Делегатки звернулися до міністра освіти Італії з проханням допомогти освіті українських дітей, і було виділено п'ять стипендій.

Жіноча рада: співпраця заради допомоги

У Празі філію УНЖР було створено 1924 року. Вона об'єднала такі організації, як «Громада студенток України», «Жіночий союз», а також «Союз християнок» з Подєбрад. Вона дещо доопрацювала статут організації, прийнятий у 1919 році, поставила перед собою завдання об'єднати українських жінок на еміграції та розпочати співпрацю з жінками Чехословаччини.

УНЖР, без перебільшення, можна назвати найвпливовішою тодішньою жіночою організацією. Вона допомагала молодим жінкам і їхнім дітям, зокрема малозабезпеченим, одягом, грошима та харчами, намагалася поліпшити їхній побут і умови життя, розвивала відносини з чехословацькими та українськими жіночими організаціями тощо. УНЖР активно співпрацювала з «Товариством робітниць», яке допомагало жінкам із працевлаштуванням, а також з «Громадою студенток України», гуртком юнаків «Пу-Гу», Союзом українських пластунів-емігрантів, з «Союзами українок» у Львові та Рівному, з жіночими громадами в Ужгороді й Чернівцях. Тривалий час Рада опікувалася дитячим будинком для українських сиріт у Подєбрадах. Для дітей, котрі в ньому мешкали, викладалися предмети початкової школи, організовувалися ялинки, вечорниці, національні свята. Так, 7 квітня 1935 року в ньому відбувся день пам'яті Тараса Шевченка. На Великдень проводилися такі свята, як «Українська дитяча крашанка» та «Червоне яєчко». Під час літніх канікул у Модржанах діяла Українська дитяча колонія, де відпочивали діти з притулків.

УНЖР також встановила відносини з навчальними закладами Чехословаччини. Наприклад, вона надавала допомогу учням Української реформованої реальної гімназії в Ржевницях та товариству «Українська рідна школа».

У 1930-тих роках увагу Ради привернула проблема деукраїнізації серед дітей емігрантів. Тому серед батьків проводили інформаційно-роз'яснювальну роботу; також було організовано курси українознавства та проведено низку дитячих вечірок.

Члени Ради нерідко виступали на сторінках газет і журналів. Рада активно співпрацювала з виданнями «Український вісник», двотижневик для жіноцтва «Жіноча доля» та ін. Дослідження архівних фондів, які провела О. Б. Пащенко, свідчать, що збереглися статті О. Русової «Український дитячий притулок у Чорних Чернапіщах», «До українок цілого світу», «Голод на Україні», допис О. Галаган «Проти диктатури у Польщі і терору у Східній Галичині».

На кінець 1930-тих років УНЖР у Празі практично припинила діяльність. 10 березня 1939 року було зібрано збори управи УНЖР у складі: С. Русової (голова), Леонтович (заступник голови),

Українська делегація на жіночому конгресі у Відні, 1920

О. Галаган (секретар), М. Макаренко (скарбник). Постановою управи діяльність УНЖР було тимчасово припинено, всі її документи й літературу ухвалили передати для зберігання Музею визвольної боротьби України в Празі. Відтоді активну міжнародну роботу повів створений 1934 року Всесвітній союз українок, почесним головою якого обрали Софію Русову.

Жіночий Союз: міжвоєнне волонтерство

Ще однією впливовою організацією у Празі був Український жіночий Союз (УЖС). Його діяльність багато в чому перегукувалася з діяльністю УНЖР, та були й певні відмінності. УЖС розпочав роботу 12 червня 1923 року і складався з 12 осіб. Однак лише за півтора року кількість його членкинь зросла до 60. На 1 березня 1925 року до його управи входили голова З. Мірна, секретар О. Галаган, скарбниця М. Омельченко, заступниця голови М. Ярема, заступниця секретаря Танашевич. Союз ставив за мету об'єднати українських емігранток, сприяти зростанню національного і політичного усвідомлення серед українського жіноцтва, поширювати ідеї визвольного жіночого руху, захистити інтереси жінок і допомогти їм; створити осередок українського жіноцтва на еміграції. 1929 року УЖС було прийнято до Світового жіночого союзу в Женеві. Союз мав також представниць у чеській Національній жіночій раді, які плідно працювали в комісії духовної свободи жінки. У чеській жіночій Лізі миру і свободи представниця УЖС головувала в комісії по боротьбі з поширенням наркотиків.

Важливим напрямом у діяльності Союзу була турбота про долю жінок в Україні. Так, на користь драматичної артистки Марії Заньковецької і громадської діячки Людмили Старицької-Черняхівської було організовано вечірки, кошти від яких надіслали їм в Україну. Фінансову допомогу отримала й письменниця та громадська діячка Марія Грінченко. При Союзі було засновано Товариство жінок з вищою освітою, яке дбало про підтримання українських національних звичаїв. Для цього влаштовувалися національні свята й вечори. Члени Союзу брали участь у підготовці Шевченківських свят, свята утворення Соборної України, вечірки журналістів, відзначення Днів матері. 1928 року УЖС відкрив швацьку майстерню, де жінки набували навичок і заробляли на життя. При УЖС діяв Комітет допомоги хворим стрільцям армії УНР. 1933 року Союз відкрив у Празі їдальню, в якій готувалися недорогі обіди, відбувалися вечори з нагоди свят, безкоштовно годували студентів, новоприбулих біженців з українських земель, безробітних. У приміщенні їдальні була бібліотека, в якій налічувалось близько 100 постійних абонентів. Там було організовано і прийом заяв від громадян, які мали зайвий старий одяг, взуття або білизну. Український жіночий союз збирав ці речі й передавав учням української гімназії у Ржевницях, а також до дитячого притулку в Подєбрадах.

УЖС у Празі тісно співпрацював і з Союзом жінок-християнок у Подєбрадах, був членом кооперативу «Самопоміч», Ощадно-позичкового товариства та Українського громадського видавничого фонду, заснованого в Празі 24 квітня 1923 року. Разом із Видавничим фондом Союз організував 5 травня 1925 року у Празі виставку творів друку та української художньої графіки.

Обстоювання прав українок на світовій арені

Плідною була співпраця українських жіночих організацій з Міжнародною жіночою Лігою миру і свободи. 1920 року було засновано окрему українську секцію, яку через рік на віденському жіночому конгресі офіційно прийняли до Ліги. Згодом українки брали участь майже в усіх її конгресах та нарадах. На з'їзді у Фрайбурзі українську секцію представляли М. Бачинська-Донцова, Г. Залізняк, Н. Суровцева та Л. Храпко-Драгоманова. За ініціативою двох останніх було створено «Союз голодним України», який звернувся до міжнародної спільноти по допомогу українцям з «великої землі». Н. Суровцева та Л. Храпко-Драгоманова взяли участь і в наступних засіданнях Конгресу в Дрездені (1923 р.) та Вашингтоні (1924 р.). Потім їх замінила Софія Русова як голова в УНЖР. Разом із Зінаїдою Мирною та Євгенією Лоською вона була присутня на з'їзді в Празі (1929 р.), із Хрестиною Кононенко – в Греноблі (1932 р.), з Ольгою Галаган – у Лугачовицях (1937 р.). Палкі промови українок було присвячено становищу України за більшовицької влади та політичним в'язням.

Хрестина Кононенко була письменницею та активісткою жіночого руху. Залишивши значний слід у Канаді (вона була головою Жіночого товариства ім. О. Кобилянської в Саскатуні), у 1928 році Хрестина повернулась до Чехословаччини та продовжила навчання на економіко-кооперативному факультеті Української господарської академії в Подєбрадах, одержавши титул інженера-економіста. Попри захист 1939 року докторської дисертації (вона стала доктором права Українського Вільного Університету), Хрестина Кононенко взяла активну участь в українському жіночому русі в Чехословаччині, очолюючи найвідповідальніші його напрями, зокрема розвиток міжнародних відносин. Протягом 1930-х років Хрестина Кононенко працювала в ужгородській «Просвіті», у товаристві «Сільський господар» на Галичині, організовувала жіночі гуртки на Холмщині та Посянні. Й повсюдно докладала чимало зусиль для ефективнішої роботи Союзу українок і «Просвіти».

Українки стали активними учасницями багатьох інших міжнародних з'їздів. 12-20 травня 1923 року у Римі відбувся IX Міжнародний конгрес Інтернаціонального союзу за виборче право жінки. Саме тут обговорювалися сміливі на той час теми, такі як належна оплата праці жінки, мораль і національність сучасної та заміжньої жінки, її економічне становище, рівноправність дітей шлюбних і позашлюбних. Від українських організацій і товариств на конгресі були присутні С. Русова, Ю. Зеленівська, Н. Онацька, М. Липовецька. Тут вони не лише прагнули прийняття українських організацій до Союзу, а й пропагували українську справу й організацію допомоги українкам з боку «інтернаціонального» жіноцтва. Зрештою був заснований Комітет інтернаціональної допомоги українській жінці.

У видавничій діяльності йшлося переважно про народні звичаї і ознайомлення світу із представницями української літератури. З 1925 року в Празі почав видаватися ілюстрований місячник «Нова хата», який у 1926-1939 роках виходив як «Журнал для плекання домашньої культури». Його відповідальним редактором була Марія Громницька, а протягом останнього року цю посаду вона ділила з Лідією Бурачинською-Рудик. Журнал активно популяризував народне мистецтво і промисли, друкувався цикл статей В. Січинського про дерев'яну архітектуру, кераміку, скло. Багато писалося про український національний одяг, вишивку. Серед української інтелігенції стало модним носити вишивані сорочки та сукні, обставляти помешкання в українському стилі. Журнал друкував матеріали про творчість відомих українок – Лесі Українки, К. Грушевської, Марійки Підгірянки, Олени Пчілки, Софії Русової, Дніпрової Чайки, Ольги Кобилянської, О. Кульчицької.

Публіцистки, співачки, поетеси...

У вересні 1925 року Олена Кисілевська заснувала журнал «Жіноча доля». Працівниками журналу стали О. Кисілевська, Б. Баранова, М. Рудницька. У виданні, окрім громадсько-політичних тем, порушувались проблеми селянського побуту, культурно-просвітницька та організаційна робота серед селянок. Публікувала статті про жіночий рух М. Рудницька.

При Українському громадському комітеті було засновано Український академічний хор і Музичне товариство, які стали активними популяризаторами українського пісенного мистецтва. Тоді у Чехословаччині проживали композиторка Стефанія Туркевич, теоретик музики Віра Березовська, піаністка Любка Колесса і її сестра арфістка Христя Колесса, диригентка Щуровська-Россіневич. Вокалістка Ніна Дяченкова-Гордаш з травня 1925 року до жовтня 1939 року працювала лектором вокального співу, неодноразово брала участь у діяльності Українського республікансько-демократичного клубу в Празі. Піаністка Е. Галін виступала в Празькому радіожурналі. Представницями української творчої еліти в міжвоєнній Чехословаччині були письменниці й поетеси Галина Орлівна, Оксана Лятуринська, Наталя Левицька-Холодна, Галина Мазуренко, Олена Теліга, Галина Лащенкова, Валерія О'Коннор-Вілінська. Наприклад, Галина Мазуренко навчалася в Українському Високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова та в студії пластичного мистецтва у Празі. Вона є авторкою понад 11 поетичних збірок. Зокрема, у чехословацькому видавництві «Дніпрові Пороги» вийшла її поетична збірка «Акварелі». Валерія О'Коннор-Вілінська працювала над п'єсами, перекладами, співпрацювала в часописах. Вона написала перший том роману «На еміграції» з використанням автобіографічних матеріалів.

Багато публікувалися в різних українських часописах Марійка Підгірянка і Галина Орлівна. Поетичними збірками «Вогонь і попіл» (1934 р.), «Сім літер» (1937 р.) відома поет і перекладач Наталія Левицька-Холодна. Освіту Н. Левицька-Холодна здобула в Подєбрадах, і у 1923 році вступила до празького Карлового університету.

Теліга, Лятуринська: все заради України...

Яскравою представницею «празької школи» є Олена Теліга (Шовгенева). 1922 року Олена закінчила історико-філологічний факультет Високого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова, навчаючись на якому близько познайомилася з Н. Левицькою-Холодною, Ю. Дараганом, Є. Маланюком, О. Ольжичем та іншими талановитими письменниками і поетами «празької школи». Під час навчання в інституті у світогляді майбутньої поетеси і революціонерки відбулися докорінні зміни. Спадщина О. Теліги невелика, але значна за сутністю і публіцистичною спрямованістю. Головною темою лірики поетеси є роль жінки в суспільстві, в житті нації. Відомою серед українських емігранток була й Оксана Лятуринська. Отримавши освіту на філософському факультеті Карлового університету та в Українській студії пластичного мистецтва, а також у Чеській вищій промисловій школі, вона стала скульпторкою та маляркою, а також новелісткою і поетесою. З 1923 року Лятуринська активно друкувалась у часописах «Літературно-науковий вісник», «Вісник», «Пробоєм». 1938 року в Празі вийшла її збірка поезії «Гусла», пізніше – «Княжа емаль», (1946), збірки новел «Материнка» (1946), «Веселка» (1956), дитячі вірші «Бедрик» (1956).

Поетичний настрій поетеси звучить у словах вірша «На варті»: «Не знаєш гасла – боронись! / Освячений держу я спис, / Я попіл бороню батьків, / Героїв славу, честь борців. / Зухвальче, чолом, оком ниць! / Тут недоторканість гробниць, / Багаття і священний дуб, / І Володимирів тризуб».

Жіночі українські організації у Чехословаччині в 1920-30-х роках не лише вели активну суспільну діяльність, підтримуючи бідних і сиріт, допомагаючи жінкам, дітям та молоді адаптуватися до складних умов еміграції, а й зберігали і пропагували українські традиції, мову й культуру. Особливий наголос робився на просвіті та шкільництві, публіцистичній і видавничій діяльності, що сприяло вихованню в емігрантів, зокрема дітей та молоді, почуття належності до України. Активна участь українок у міжнародному жіночому русі сприяла приверненню уваги до ситуації в Україні та збиранню фінансової допомоги для потреб українства на еміграції та підтримки жінок-громадських діячів у СРСР. Жіночі організації створили сприятливий образ українства і збагатили цим європейську освіту та культуру.

Авторка – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії НТТУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Оксана Лятуринська.

На чотири фронти

Власовці в Празі виступили проти німців, та потрапили у пастку: постраждали від чехів й американців, та найбільш жорстоко з ними розправилася Червона армія

ТЕКСТ: Ян ШТЄТКА
Підготував: Олекса Лівінський

До охопленої антинімецьким повстанням Праги з трьох боків заходять російські підрозділи на трофейних радянських танках з дивними написами «Смерть Гітлеру, смерть Сталіну». Важкої техніки у повстанців не було, і тепер за її допомогою вони швидко взяли під контроль лівий берег Влтави. 7 травня 1945 року повстанці закликають німецького протектора К. Г. Франка здаватися. Бої тривають, та повстання не тоне в крові, і доля зруйнованої Варшави не спіткала Прагу.

Ці підрозділи мали назву РОА – Російська визвольна армія, відома як «власовці». Але перебіжчик Андрій Власов ними не командував, вони підпорядковувалися наказам генерала Сергія Буняченка.

Московська істерика

Нещодавнє відкриття ржепорийського пам'ятника солдатам РОА викликало серед неосталіністів істеричний крик. Російське посольство, медіаресурси й їхні чеські прокомуністичні союзники всіх підводять під один ранжир: ««власовці» були зрадниками, і крапка». Та впертий староста празького району Ржепориє Павел Новотни різко відповів російському телебаченню, що чехи мають право споруджувати пам'ятники в своїй країні кому захочуть, а особливо тим бійцям, які брали участь у Празькому повстанні.

Тема участі власовців у боях на стороні чеських повстанців – не нова. У 2010 році перед замком у містечку Лнарже в південно-західній Чехії була встановлена меморіальна дошка, на якій зазначено, що «генерал А. А. Власов перебував у цьому замку 11 та 12 травня 1945 року, і разом із солдатами 1-ї дивізії РОА був полонений Червоною армією 12 травня 1945 року поблизу Лнарж». Ще десять років тому Москва навіть не гавкнула щодо факту встановлення такої дошки. Не кажучи вже про пам'ятники на могилах власовців, які загинули або у боях, або були одразу після війни страчені енкаведистами. А таких могил у Празі та околицях чимало – 14, де поховано як мінімум три сотні власовців. 187 з них – на Олшанському цвинтарі. Тут, неподалік православної каплиці, також вже не один рік стоїть надгробний пам'ятник із написом «РОА». І не може такого бути, щоб російські дипломати і численні «безсмертні полки» з «нічними вовками» їх раніше не помічали. Але тільки зараз, коли «побєдобєсіє» проголошено в Росії мало не державною ідеологією, Москва кричить, погрожує і втручається у внутрішні справи Чехії. Як і всіх інших країн, де не сприймають міф про історичну «рятівну» місію Червоної армії, про Москву як «головну переможницю» і «визволительку».

Солдати РОА разом із празькими повстанцями, 1945 рік.

«Товаріщ антибільшовик» Власов

Власов, звичайно, не був жодним опортуністом до більшовицької «диктатури пролетаріату». Воював із білогвардійцями Врангеля в Криму та повстанцями Нестора Махна на півдні України. Наприкінці 1930-х років був військовим суддею, тож до сталінських репресій мав прямий стосунок. Потім був військовим радником у Китаї. Початок війни зустрів під Львовом, командував 37-ю армією, яка захищала Київ, виводив солдат із оточення, отримав поранення. Він був комуністом, абсолютно лояльним Сталіну генералом, його фаворитом, носієм багатьох нагород. Наприкінці 1941 року він кілька разів по суті рятував Москву від нищівної поразки. Його чекала велика кар'єра воєначальника. Можливо, він після війни міг би стати, скажімо, головнокомандувачем військами Варшавського договору в 1960-х. Або очолити операцію «Дунай» і окупацію Чехословаччини у серпні 1968 року.

Якби не...

При спробі розблокувати «північну столицю» Ленінград його 2-га ударна армія потрапила у «Волховський котел». Тут навесні 1942 року, кинуті напризволяще, божеволіли в болотах виснажені радянські солдати.

Місце перебування Власова, який невеликою групою намагався вийти з оточення, «здали» німцям селяни-старовіри, які ненавиділи більшовиків. «Героїчно гинути в ім'я Сталіна» генерал-лейтенант не збирався, і 12 липня, щоб зберегти своє життя і життя супроводжуючих його бійців, він здався. У німецькому таборі для високопоставлених полонених на Вінничині Власов погодився на співпрацю з нацистами заради «повалення влади більшовиків». Німці використовували його переважно з пропагандистською метою. Ще в 1942 році він закликав створити російську антибільшовицьку армію. Але німці не дуже вірили намірам полонених червоноармійців, тож лише наприкінці 1943 року йому було дозволено зібрати перших добровольців. Самостійна РОА виникла аж наприкінці 1944 року. Розрахована була на 200 тисяч осіб, але реально були сформовані дві дивізії чисельністю до 40 тисяч бійців, третя була недоукомплектована й налічувала 10-12 тисяч осіб.

Цікаво, що РОА виникла на «Празькому граді», у залі галереї Рудольфа. 14 листопада 1944 року там була проведена конференція, на якій було створено «Комітет звільнення народів Росії» (КОНР), щось на зразок уряду у вигнанні, збройними силами якого стала РОА.

Проти Сталіна та Гітлера

На Градчанах тоді були визначені цілі комітету та РОА: суверенна Росія, окрема від інших народів Радянської імперії, встановлення в ній ліберальнішого режиму з дружніми стосунками з гітлерівською Німеччиною. Це дискредитувало цілі Власова, хоча з іншого боку Сталін і сам підтримував дружні стосунки з гітлерівською імперією аж до липня 1941 року. Але військовослужбовці Червоної армії у німецькому полоні не мали особливого вибору. У СРСР на них чекала майже вірна смерть. Умови в німецьких тюремних таборах також були жахливими. Тож вербування до РОА ставало шансом вижити. Тому до антисталінських підрозділів стікалися маси бажаючих.

Присягу в Мюнсінгені під біло-синьо-червоним прапором 1-а піхотна дивізія РОА прийняла лише 16 лютого 1945 року. На східному фронті підрозділ із двадцяти тисяч чоловіків із переважно трофейною радянською технікою був розгорнутий аж у квітні 1945 року. 2-га піхотна дивізія взяти участь у боях не встигла.

Одразу ж перше завдання – захищати від совєтів плацдарм Ерленгоф поблизу Франкфурта-на-Одері – РОА провалила. Та наближався кінець війни, і вже згаданий командир дивізії РОА Буняченко вирішив діяти автономно, без огляду на німців чи Власова. Його мета була чіткою: опинитися в полоні західних союзників і не потрапляти до рук совєтів. Коли Власов наказав дислокуватися на східному фронті поблизу Брна, Буняченко та його солдати розташувалися від Дєчина до Лоун та поблизу Раковника й Бероуна. 1-ша дивізія прибула туди 4 травня, за день до початку Празького повстання.

Власовцям інколи приписують участь у каральних акціях, наприклад, участь у придушенні Варшавського повстання чи масове вбивство жителів моравського села Закржов. Та проти польських повстанців влітку 1944 року діяло зовсім інше формування – так звана «Російська Визвольна Народна Армія» («РОНА») під командуванням Броніслава Камінського, яка безпосередньо підпорядковувалася СС.

До спалення 19 чоловіків у Закржові причетний 574 батальйон так званих «Російських козаків», який теж не мав відношення до РОА. Під впливом багатьох років схильної до узагальнень радянської пропаганди всіх росіян, які стали під прапори Вермахту, стали називати «власовцями», засуджувати й очорнювати всіх без розбору.

Буняченко один-на-один

Хай не вводить в оману українське прізвище генерал-майора РОА Сергія Буняченка. Він, хоч і народився на Курщині в українській козацькій сім'ї, підлітком пішов у червоноармійці, воював проти військ УНР, білогвардійців та азіатських «басмачів», брав участь у більшовицьких каральних акціях в Україні. Та у 1937 році за критику колективізації мало не потрапив під «партійну чистку». З початком Другої світової двічі потрапляв під суд, йому загрожувало 10 років сталінських таборів. Потрапив до румунського полону в Осетії наприкінці 1942 року. Там він погодився із пропозицією перейти на бік німців. Викладав у офіцерській школі РОА, був офіцером зв'язку, а у листопаді 1944 року став командувати дивізією армії чисельністю біля 16 тисяч вояків.

Як пише історик Павел Жачек у книзі «Прага під обладунками Власова», дивізія дорогою до повсталої Праги роззброювала німецькі війська, звільняла військовополонених, підіймала чехословацькі прапори. Населення вітало її із захопленням. Однак у жорстко поляризованій Другій світовій війні, з огляду на антигітлерівську коаліцію, неможливо було довго й успішно воювати проти Сталіна та Гітлера водночас. Гарячкували і командири РОА. «Генерал Власов, як головнокомандувач РОА, принципово не погоджувався із допомогою празьким повстанцям, на відміну від Сергія Буняченка, – зазначає Жачек. – Тому це одна із багатьох історичних абсурдних ситуацій, пов'язаних із добровольчим антисталінським рухом, що дивізія просувалася до Праги під назвою «армія генерала Власова».

Буняченко мав таємну домовленість із чеськими повстанцями, намагався переконувати і Власова. Під час зустрічі біля Лоун він казав йому: «Якщо ми допоможемо чехам [захиститися] від німців, ми водночас допоможемо їм, щоб їх не проковтнули більшовики», – стверджував він, за словами очевидців. Власов відмахнувся, дав Буняченку вільну руку, і більше ні у що не втручався. 5 травня власовці, чи то пак «буняченківці», до столиці підійшли із трьох напрямів: через Радотін – до Сміхова, через Мотол – до Кошірж, і через Рузинє – до Градчан. Так вони стали контролювати весь лівий берег Влтави. Німці відійшли, і повстання, що вже почало захлинатися, було врятовано.

Вояки РОА, на відміну від чеських повстанців, мали військову техніку та були краще озброєні.

Зупинили авіацію, вели вуличні бої

Власовці вступили у Празі в бій 6 травня близько 16-ї години вечора в районі аеропорту Рузинє, і його функціонування було суттєво порушене. Це була робота 3-го піхотного полку під командуванням підполковника Г. П. Рябцева-Александрова. Аеродром був оточений, але німцям вдалося відступити, зробивши лише кілька пострілів. Власовці захопили летовище і унеможливили використання німцями бомбардувальників, які могли б перетворити Прагу на руїни. Утім, нальоти «Луфтваффе» на повстанців були, німці, очевидно, використовували польові аеродроми у Східній Чехії.

О 18.00 у штабі «Бартош» власовці на чолі з командиром 1-го полку полковником А. Д. Архіповим обговорили вступ до бою наступного ранку в Празі, що підтвердив генерал Буняченко своїм наказом в Ржепориях. 2-й піхотний полк під командуванням підполковника В. П. Артемова, дислокований у Слівенці, вступив в бій з німцями під Збраславом та в Модржанах вже вночі.

Вранці німці капітулювали в Мотолі, і 4-тий піхотний полк полковника І. К.

Сахарова передислокувався до Сміхова. Чеські командири відговорили власовців від наміру обстріляти Празький град, де розташувалося німецьке командування Праги. У РОА вважали, що це, можливо, змусить нацистів здатися. В Лаговіцях рота РОА разом із низкою чеських повстанців марно намагалася захистити міст через Бероунку, тут німці знищили всіх. Протягом дня частини 1-го полку перейшли зі Сміхова на правий берег Влтави, роззброїли німецький гарнізон на Лобковицовій площі, вступили у бій в Малешицях та на Ярові. Ще один бій вела група полку на Панкраці.

Та повстанських вождів лякали написи на власовських танках, які ототожнювали «фюрера» та «вождя всіх народів». Коли всім стало зрозуміло, що американці не визволятимуть Прагу, а наступаюча Червона армія немилосердно знищуватиме власовців, під натиском комуністів Чеська національна рада (ЧНР) оголосила дії Буняченка «власною ініціативою». Тож генерал негайно наказав відступати з Праги на південь, щоб бути о 23-тій годині 7 травня біля американської демаркаційної лінії. У другій половині дня власовці, за небагатьма винятками, покинули празьке поле бою, і повстанці далі вже самі протистояли підрозділам СС. Генерал Буняченко на прохання повстанців залишив лише у Празі артилерійський підрозділ майора А. Ф. Губанова, який був розгорнутий з 8 до 9 травня на Зліхові, і якому вдалося зупинити наступ підрозділів СС та стабілізувати повстанський фронт.

Битви під Рузинє та на Зліхові були найважливішою допомогою РОА повстанцям. В прямих боях з німцями загинуло близько сотні власовців, ще близько двохсот поранених у чеських лікарнях згодом повбивали енкаведисти. Вступ власовців у бій підняв бойовий дух повстанців і внесло сум'ять у німецьке командування, яке знало про велику (хоч дещо і перебільшену) кількість досвідчених солдат у РОА і їхнє озброєння.

Спільна могила власовців на Олшанському цвинтарі у Празі – раніше з Москви до цього пам'ятника зауважень не звучало

Чеська національна зрада

І ось настав час найбільшого розчарування російських антисталінських бійців. Ті, хто попросив РОА про допомогу, скористалися нею, але потім «вмили руки». Лідери ЧНР незабаром зрозуміли, що радянсько-американська лінія розмежування від 4 травня залишає Прагу в радянській зоні. Тож почалося обережне тактикування і відхід від домовленостей.

Вже вранці 7 травня повстанське радіо відмовилося передавати в ефір заяву власовців про співпрацю із керівництвом повстанців. Згодом вся ЧНР дистанціювалася від дій російських антибільшовицьких підрозділів. Зокрема, комуністи в керівництві ЧНР попередили, що співпраця з власовцями може мати «далекосяжні наслідки» і може поставити під загрозу радянську допомогу повстанню. «Чехи дякують за допомогу, але не можуть залишитися байдужими, коли власовці ставляться вороже до найкращого друга Чехословаччини – Сталіна та його армії, і просять генерала вивести свої війська з Праги», – написали повстанці своїм рятувальникам. І відмовилися гарантувати їм невидачу більшовикам.

Це розсердило як вояків РОА, так і багатьох чеських повстанців. Буняченко не без злості кричав на представників ЧНР: «Ви не варті ані краплі нашої крові! Ідіть собі до більшовиків. Вони вам ще покажуть!» «На тлі загального обурення через барикади та штаби повстання полетіла крилата фраза: «Це не Національна рада, а національна зрада!», – згадував пізніше надпоручник Владімір Радолінски.

Привиди і люди

Цілі й наміри РОА трохи нагадували утворення чехословацьких легіонів під час Першої світової війни. Та після неї легіонери стали шанованими героями, але власовців спіткала сумніша доля. Західні союзники зустріли власовців прохолодно. На демаркаційній лінії поблизу Лнарж американці роззброїли їх і пускали «через лінію» лише групками. Пройти лінію вдалося далеко не всім, багатьох американці повертали радянським органам. Червона армія наздоганяла переважно вже неозброєних, дезорієнтованих та виснажених бійців РОА в Брдському лісі й одразу ж розстрілювала тих, хто не зміг втекти, сховатися чи скоїти самогубство. Власовців піддавали жорстоким тортурам на місці або у кращому депортували до радянських гулагів. Генерал Власов прибув в американську зону 9 травня, але 12 травня, під час руху у американському джипі, його зупинили червоноармійці та витягли з машини, а американські солдати просто спостерігали – не хотіли дратувати совєтів. Буняченка американці видали через три дні. Командирів РОА за «зраду батьківщині» позбавили всіх звань та нагород, і після закритого трибуналу з особливою жорстокістю стратили влітку 1946 року у московській в'язниці Бутирка.

Лише п'ята частина власовців дісталася Заходу. Всіх чекало забуття на батьківщині. Радянська пропаганда проклинала їх десятки років, і в еміграції ветерани цієї армії далеко не завжди знаходили розуміння. Безперечну допомогу власовців Празі оцінили лише тепер у Ржепориях. З привидів вони знову стають людьми.

Верхня частина ржепорийського пам'ятника воякам РОА

«Можете повторити» втретє?

Чехія як об'єкт гібридної війни Росії

ТЕКСТ: Микола СЕМЕНА

На окраїні Праги в районі Ржєпориє за рішенням муніципальної влади встановлено пам'ятник і меморіальну дошку солдатам РОА (Русской Освободительной Армии). На початку квітня було демонтовано і перенесено в інше місце пам'ятник маршалу Конєву, який в останні кілька років кілька разів було піддано обливанню червоною фарбою.

Довго замовчувалось офіційною російською пропагандою те, що саме Перша дивізія РОА під командуванням українця генерала Сергія Буняченка надала допомогу учасникам фактично спонтанного Празького повстання, очоленого Чеською Національною Радою. Як свідчить в своїй книзі «Історія власівської армії» німецький дослідник Іоахім Гоффманн, на початку травня 1945 року національні визвольні сили в Чехії опинились у тяжкому становищі. Радянські війська були ще далеко, командування американських військ відмовилось надати їм допомогу, і силам ЧНР загрожував розгром з боку німців. Бої в місті могли привести до його руйнації та великих, можливо, десятитисячних жертв.

Ржепорийський староста Павел Новотни вже вписався у історію чесько-російських стосунків. Фото forum24.

Конєв зайшов у вже практично звільнене місто

У такій ситуації генерал-майор Буняченко, навіть попри незгоду на це Власова, уклав з чеськими патріотами угоду про те, що його дивізія допоможе празьким повстанцям, але надалі вони будуть спільно з чехами воювати як проти німецького фашизму, так і проти російського більшовизму. Саме в цьому дії генерала Буняченка перекликаються з стратегією УПА. 7 травня дивізія Буняченка і повстанці фактично звільнили Прагу від фашистів, взявши в полон велику кількість німецьких вояків. Жителі міста зустрічали їх як визволителів і всі наступні роки ставились з пошаною. Однак американське командування не поспішило з'єднатися з об'єднаними силами чехів і генерала Буняченка, і місто було віддане на поталу Радянській Армії. Як зазначають історики, танкові армії генералів Рибалко і Лелюшенка, які підпорядковувались командувачу фронту маршалу Конєву, 9 травня ввійшли в Прагу, майже не зустрівши спротиву німців. В наступні кілька днів у місті тривали репресії проти ЧНР, більшість яких була засуджена, а також, як згадують очевидці, всі поранені власівці, які перебували в празьких лікарнях, були розстріляні прямо на лікарняних ліжках. Загиблі бійці РОА поховані у безіменних могилах, а також на відомому Олшанському кладовиці. Пізніше бійці РОА були видані Радянському Союзу, пройшли через суди, повішання, розстріли і репресії.

Пам'ятник є високою колоною, на верху якої встановлено макет невеликого танка, накритий німецькою каскою. В табличці на пам'ятнику наводиться цитата з «Архіпелагу ГУЛАГу» Солженіцина про те, чи знали чехи, які саме росіяни рятували місто. І слова про те, що «300 військовослужбовців РОА загинули за визволення Праги». Монумент – це дар скульптора, ім'я якого не називають з міркувань безпеки, а довкола пам'ятника встановили відеокамери.

«Можєм павтаріть!» – лозунг Дня перемоги для росіян. Чехи з огляду на їхню історію зазначають, що вдруге росіяни повторили «визволення» в 1968 році, але втретє вже краще не «павтарять».

Витоки «гібридної війни»

Виявляється, Росії, яка добивається загального визнання своєї величі, є в чому заздрити маленькій Чехії, при тому в самих основах. Якщо говорити про слов'ян, то саме в Чехії раніше за Росію, в IX-X століттях існувало ранньофеодальна слов'янська держава Велика Моравія. Саме тут виникла слов'янська писемність, створена Кирилом та Мефодієм, саме тут виникла старослов'янська мова й виявлені і залишки ранніх християнських храмів. Є відомості, що саме з Чехії християнство поширилось на Польщу і на Русь, а відтак і в Московію. Отже за всіма ознаками Росія – молодший брат Чехії. Але визнати це не дозволяє шовіністична пиха та претензії на світове панування.

Тому стосовно пам'ятника – це не перший конфлікт Росії та Чехії. Пам'ятник маршалу Конєву періодично обливався червоною фарбою на знак протесту

проти післявоєнної радянської окупації. Тому місцева влада району Прага 6 вирішила перемістити маршала в музей тоталітаризму на кладовищі. Тому російські коментатори обурювалися і говорили, що пам'ятник власовцям встановлять, можливо, замість пам'ятника Конєву.

Отже, замовчування визволення Праги власовцями в 1945 році, яке багато чехів називають героїчним, а потім репресії проти чехів і повне знищення РОА, та пізніше закріплення визволення Праги єдино за військами маршала Конєва, а також встановлення в Чехії після перемоги маріонеткової просовєтської держави, було першими проявами гібридної війни проти Чехії. Встановлення пам'ятного знака відбулося, однак, не замість маршала Конєва, а на окраїні Праги, власне, в селі Ржєпориє, де живе 5,5 тисяч жителів. Саме тут генерал Буняченко прийняв рішення допомогти пражанам. Це викликало різку критику російського МЗС. На їхню думку, це порушення рішення Нюрнберзького суду про визнання РОА фашистською стороною. Російське МЗС вимагало негайно переглянути це рішення.

Культурно... лякати отрутою

Для відповіді староста району Ржєпориє Павєл Новотни приїхав до російського посольства на робочому «пікапі» і з прапором району. Він привіз лист Володимиру Путіну, в якому повідомляє, що пам'ятник власовцям встановлений не як колаборантам, а як воїнам, які свого часу врятували Прагу, багато хто ціною власного життя. При цьому він зазначив, що ніколи б не поставив пам'ятник самому Власову. «Але у мене великих надій на те, що мене зрозуміють, немає. Я хотів довести до відома посольства, щоб не лізли до нас, нам це не цікаво. Ми все самі вирішимо в Ржєпориє. Це наша страва – як буде виглядати, де буде стояти, чи будемо ми це робити в принципі. А ми порадимось і з воєнними істориками, з вченими. Але з Росією ми це обговорювати не будемо». Після цієї події староста став героєм сатиричних програм на російському телебаченні, де його порівнювали з відомим тезкою-порноактором, а сайт району атакували хакери.

Між тим з'явилися відомості, що російський культурний аташе привіз до Праги отруту для замаху на посадових осіб Чехії. Тому мера Праги Зденека Гржиба, з ініціативи якого площа, де розташоване посольство Росії в Празі, була перейменована на честь Бориса Нємцова і посольство змушене було змінити офіційну адресу, старосту району Ржєпориє Павла Новотного і старосту району Прага-6 Ондржея Коларжа взяли під охорону.

Так виглядає зміст меморіальної дошки у Ржепориях

Шпигунське гніздо

Заходи безпеки були потрібними з огляду на викриття «Боширова і Петрова» в Британії. Чеські ЗМІ назвали ім'я російського дипломата з отруткою у валізі: «сліди ведуть до Андрія Кончакова», який є виконуючим обов'язків керівника представництва «Россотрудничества» в Празі. Він прилетів в Прагу 14 березня. Свого часу навчався у «МІФІ» – російському ядерному університеті, є доволі публічною особою. Факт привезення отрути він заперечував, казав, що в нього були лише антисептики. Згодом виявилося, що росіяни вирішили таким чином залякати чеських політиків, і вигадали історію з рицином. Утім, від відповіді чехів це їх не врятувало: Кончаков із іншим працівником «Дома русской науки і культури в Празі» отримали 48 годин на виїзд, і 8 червня вони відлетіли до Москви.

Прага – це тихе шпигунське гніздо росіян в Чехії. Недавній щорічний звіт чеської контррозвідувальної служби BIS (Служба безпеки та інформації) не залишає сумнівів у тому, що Чехія залишається ласим шматочком для розвідок низки крупних держав, у першу чергу Росії. Тут Кремль докладає багато пропагандистських зусиль. Стратегічна мета цієї роботи – дискредитувати в очах чеських громадян членство країни в Євросоюзі та НАТО і перетворити Чехію в європейську «слабку ланку», чия політична еліта була б готова значною мірою служити інтересам Москви. До таких же висновків прийшли автори аналітичного дослідження «Механізми впливу Росії на внутрішні справи Чеської Республіки», опублікованого празьким дослідним центром «Європейські цінності».

Сфера впливу

Автор книги «Агенти Путіна» Ондржей Кундра говорить, що у звіті BIS вже кілька років відзначається, що «співробітники цих спецслужб, яких вистачає, зокрема, серед персоналу посольства в Празі, чия величезна чисельність не відповідає ніякій дипломатичній логіці, займаються різноманітною діяльністю – це і нелегальний лобізм в тутешніх законодавчих органах, і вплив на громадську думку, підтримання таких настроїв, які сприяли б розколу в чеському суспільстві, і, наприклад, технологічний шпіонаж. Він відзначає, що «загрози національній безпеці, пов'язані з Росією, довгий час недооцінювалися». А серед причин того, що Прага перетворилася на шпигунське гніздо, є кілька. «Одна – історична: ще в 1960-ті роки, в період «празької весни», керівництво СРСР і КДБ «обкатало» в Празі створення резидентури – доти резидентур у країнах радянського блоку не було. Метою цієї резидентури було надання впливу на тодішні політичні процеси в Чехословаччині. Ця місія виявилася відносно успішною. Виникла певна традиція присутності тут радянських, а потім російських спецслужб. Звідси – велика кількість контактів, які тут мають російські шпигуни, їх певна «укоріненість»... Тому російській стороні вигідніше тримати тут, як на базі, співробітників своїх спецслужб, ніж, скажімо, в сусідній Німеччині. Ми входимо в Шенгенську зону, звідси ці люди можуть виїжджати без віз на пару днів на якісь завдання по всій Європі. Загалом, Чехія для них служить отаким «причалом» в Центральній Європі... Дуже істотна мета – перетворення Чехії в «троянського коня» Москви в Євросоюзі. Це важливо, особливо коли йдеться про рішення, що приймаються консенсусом, – наприклад, про санкції проти Росії. Природно, проблемою залишається і шпигунство як таке... Виходячи з досвіду ряду західних країн, неважко припустити, що і тут знаходиться певна кількість «сплячих» агентів без дипломатичного прикриття. Ну і, нарешті, спроби впливати на політичні процеси через «дружніх» чеських політиків, в оточенні яких є люди з тісними контактами з Росією».

Український Швейк

До 125-річчя від дня народження письменника Юрія Шкрумеляка

ТЕКСТ: Олександр ДРБАЛ

Обкладинка перекладу «Швейка» Ю. Шкрумеляка.

Український журналіст, поет, перекладач, дитячий письменник і редактор Юрій Шкрумеляк народився 18 квітня 1895 року у Ланчині на Станіславщині.

Підхорунжий Легіону українських січових стрільців (УСС) (1914-1918) та Української Галицької Армії (1918-1920) мав теж псеодоніми: Юра Шкрумиляк, Ю. Ігорків, Іван Сорокатий, Смик, О. Підгірський, Максим Цимбала, Гнотик, Олександер Залужний, Юрза-Мурза, Дядько Юрко та ін. Навчався в школі рідного села (1901-1907), гімназії міста Коломиї (1907-1914) (згодом згадував, що навесні 1912 року був присутній на зустрічі Івана Франка на вокзалі і потім на читанні ним поеми «Мойсей»), Університеті Яна Казимира у Львові та в Карловому університеті у Празі (1922-1924; в деяких публікаціях вказано, що навчався в Українському вільному університеті у Празі).

Служив у другому курені УСС отамана Гриця Косака. Проходив вишкіл у Мукачеві та Городні. Брав участь у боях на Тернопільщині і в Буковині, був поранений, але після виходу зі шпиталю повернувся до УСС, які в серпні 1915 року дислокувалися у Бережанах. Знову воював на берегах річки Золота Липа. Між боями писав твори та співпрацював з Пресовою кватирою УСС, стрілецьким часописом «Шляхи», разом з бойовими побратимами Андрієм Баб'юком (літературний псевдонім «Мирослав Ірчан») та художником Львом Ґецом (видавав сатирично-гумористичний журнал «Самохотник» (Стрілець), який виходив у 1915-1918 роках і малювався від руки, а потім розмножувався на гектографі). Перша публікація, вірш «За рядами ряди», вийшла у 1915 році в українській газеті «Свобода» у Відні.

Після війни був співробітником видавничого концерну «Українська Преса» (1921-1939) Івана Тиктора у Львові, головним редактором і фейлетоністом газети «Народна справа», де був автором численних публікацій, календаря «Золотий колос» та журналу для дітей «Дзвіночок» тощо. У 1922 році, разом із побратимами по УСС Романом Купчинським, Левом Лепким й іншими створив у Львові групу поетів-символістів, які об'єднались навколо літературно-мистецького часопису «Митуса» (виходив у 1922 році у Львові; вийшло лише 4 номери), де також друкувався. Після приходу до Львова «радянських визволителів» і закриття усіх українських видань у 1939 році, влаштувався викладачем української літератури в середню школу № 1 (це була колишня академічна гімназія, яка в незалежній Україні знову нею стала, тепер це вул. Степана Бандери, 14). Під час німецької окупації Львова писав статті на українську історичну тематику та ліричну поезію. Однак, після другого приходу «радянських визволителів» його діяльність за цей період послужила підставою для засудження. 10 років він відбув у радянських концентраційних таборах в Комі АРСР (1945-1956, згодом реабілітований).

Автор віршів, поем, повістей, п'єс, перекладів зі світової класики, які вийшли у понад 30 книгах, зокрема, лірико-публіцистичної прози «Поїзд мерців» (Львів, 1922; перевидано: Нью-Йорк, 1962), яка фактично була автобіографічною повістю про бойові дії УСС та УГА, пригодницької повісті «Чота крилатих» (1928, перевидано у 1954 році у США), поем «Сон Галича» (Станіслав, 1920), «Кузня в Нагуєвичах» (1958) і «Довбушева слава» (1961), слів до стрілецьких пісень, напр. «Питається вітер смерті» (1916; композитор Михайло Гайворонський), белетризованих споминів як учасник визвольних змагань тощо. Перебуваючи у Празі 5 липня 1925 року, він написав вірш «Гусове свято» до 510-річниці з дня трагічної смерті славетного чеського проповідника, мислителя, реформатора католицької церкви, магістра вільних мистецтв і першого чеського ректора Карлового університету Яна Гуса (часопис «Нова Україна», Прага, 1925).

Був також автором перекладу першої частини першого повного українського видання «Пригод бравого вояка Швейка» Ярослава Гашека під псевдонімом «Олександер Залужний», яка під назвою «Швейк в запіллю (Гінтерлянді)» і з ілюстраціями Йозефа Ляди (Лади) вийшла у видавництві «Луна» (друкарня Ч. Вернера) у Львові у 1930 році. Переклад був виданий також у 1956 році у Нью-Йорку і нині вільно доступний в електронній бібліотеці diasporiana.org.ua. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Його поезія «Гусове свято», яка після Української революції 1917-1921 років, збройної боротьби УПА проти німецької та радянської окупацій 1942-1956 років, подій на Майдані у 2014 році у Києві та початку російсько-української війни і нині актуальна:

ГУСОВЕ СВЯТО

Вогнем квітчалися поля
В той вечір в чеській краю,
Чого святочність увійшла
У грудь мою, – не знаю...
Чи бачив я в загравах тих
Великого Івана?
Чийсь плач роздався – і затих...
І кровю сплила рана...
... Горіли в вечір той вогні
У Вацлава країні, –
Чом легко стало так мнені
Мов тій малій дитині?
Народ свобідний я узрів,
Що ніс святочні жертви, –
На волі згадував Борця,
Що вмів за неї вмерти...
Палав вогонь в вечірній час
Кругом по чеській краю, –
Мені так важко встало враз –
Чого?.. Це добре знаю!
Народ бездомний я узрів,
Що носить ще кайдани, –
Хоч мав він міліон борців
І сто святих Іванів!..

За лаштунками карантину

або Чому таланить дурням?

ТЕКСТ: Ігор ГУЛИК

У фейсбук-стрічці промайнув допис одного з фанатичних прихильників Зе!. Мовляв, не поталанило Петрові Олексійовичу з карантином, а то б запровадив би його і правив років так зо двадцять.

Якщо Порошенкові й не поталанило у чомусь, так це у його майже фанатичній відданості демократичним процедурам. Запровадити надзвичайний, воєнний стан, не кажучи вже про карантин, у нього було стоп'ятсот нагод за роки російської агресії, та він вирішив, що буде «по-чесному». Тепер народ потихенько скрипить зубами від власного волевиявлення, споглядаючи, як на його очах «свій хлопець» Голобородько у турборежимі зміцнює «клоунократію». Зовсім не смішну, не телевізійну, а жахливу своїми наслідками. Для усіх, не тільки легковірних обивателів, які купилися на феєричні обіцянки і несосвітенну брехню. Новопризначений прем'єр-міністр Денис Шмигаль, попри свою зовнішню респектабельність, якось не хотячи, як кажуть, за Фрейдом, взяв і оприлюднив перед журналістами справжнє «домашнє завдання» уряду на карантин. Сталося це акурат того ж дня, коли на закритому засіданні Кабміну запроваджували цей вельми сумнівний за своїм наповненням антиепідеміологічний захід по всій країні. Денис Шмигаль, відповідаючи на запитання про перспективи співпраці з МВФ, заявив, що всі непорозуміння з Фондом будуть вирішені за «три тижні». Зрештою, ці три тижні перетворилися у три місяці, і завершилися отриманням на початку червня рятівного траншу у 2,1 мільярда доларів – майже половини із запланованого. Та якою ціною?

Тобто, змусивши активних людей сидіти «по хатах і не рипатися», загнавши журналістів у Верховній Раді десь на загумінок, парламентська більшість з подачі «нових облич» у фактично пронафталіненому уряді, ухвалює рішення для того, аби отримати чергову позику від МВФ. Які це рішення? Судячи з висловлювань вже колишнього міністра фінансів Ігоря Уманського, йдеться насамперед про земельний закон, який у «турборежимі», відкидаючи всі поправки, розглянули і прийняли у сесійній залі. Теж йдеться про закон про банки, який робить неможливим завдання шкоди публічним фінансам від колишніх власників банків, які свого часу були виведені з ринку НБУ. «Чув, що цей закон спрямований проти однієї людини (Ігоря Коломойського — Ред.), насправді, це маніпуляція, оскільки розуміємо, що коли з ринку було виведено понад сто банків, то це загальна норма, яка стосується всієї системи і не тільки по тих рішеннях, які були у минулому». Насправді закон не «проти», а «за» Коломойського, бо дозволить йому оскаржувати рішення не тільки у Лондоні, куди руки олігарха закороткі, а у вітчизняних судах імені Портнова. Це, так би мовити, економічна складова «карантинного домашнього завдання» уряду Дениса Шмигаля. Якщо воно буде виконаним, то Зе! клоунократичний режим отримає від МВФ гроші для підтримки штанів, а от громадяни заплатять пану Коломойському за «шкоду» (150 млрд дол, виведених Ігорем Валерійовичем з Привату!) з власних кишень. Щодо землі, то в умовах глобальної економічної кризи нинішні її дрібні власники позбудуться за жебрацькі ціни.

Але є й політична реприза, яку за лаштунками карантину розігрують вчорашні коміки з 95-го Кварталу. Вона полягає в алярмовому виконанні захцянок російського тепер вже офіційного «царя» Владіміра Путіна. У кейсі «Путін — Зеленський» і подача води до окупованого Криму, що означатиме фактичне визнання анексії, й інтенсивні перемовини Андрія Єрмака з московським автором «молдовського сценарію» Дмітрієм Козаком у Мінську. У часи, коли Україна поквапливо закривала КПП на кордонах з ЄС, ці два персонажі домовлялися про... відкриття додаткових КПП на донбаській лінії розмежування, узгоджували пункти подальшого розведення військ (тільки у лютому, згідно з офіційними даними, воно коштувало життя восьми наших героїв). Там же Єрмак узгоджує з представником агресора (!) можливість запровадження миротворчої місії (ясна річ, з росіянами).

І погоджується на прямі контакти з терористами з ОРДЛО, визнаючи квазіутворення як суб'єктами переговорів. А «у тилу», радник секретаря РНБО Сергій Сивохо, теж вже колишній (так, Зеленський весь час когось призначає на посаду і звільняє, скаржачись на «відсутність кадрів»), влаштував просепаратистську презентацію «платформи примирення і єдності» просто в центрі Києва. Лексикон цього донецького «модератора антимайдану» переповнений словечками на кшталт «громадянський конфлікт», взятими з кремлівських темників. У тому ж таки тилу, власне, в ізольованій від сторонніх очей залі українського парламенту відпочиває від московських вояжів до кума Путіна Віктор Медведчук і його реваншистська фракція ОПЗЖ. І нікому, окрім громадських активістів, які весь час привертають до всього цього увагу, немає до того справи. Руки силовиків, прокурорів, поліціянтів зайняті сфабрикованими справами проти Звіробій і Федини, підозрюваних у вбивстві Павла Шеремета добровольців і медиків, проти українського патріота з Одеси Стерненка, захистом «побитого» Сивохо від розгніваних ветеранів. І, звісно ж, «шиттям» чергових справ проти Порошенка, якому, не знаючи, як причепитися, вже інкримінують навіть незаконне ввезення... картин у 2012 році, при цьому надсилаючи до зубів озброєне командо... у музей Гончара.

Режиму Зеленського, безумовно, поталанило з карантином. Руки розв'язані, роби, що заманеться. «Таланить дурням», — стверджує народне прислів'я, однак не уточнює, чим насправді завершується таке сумнівне везіння...

Автор є заступником головного редактора газети «Високий Замок»

Карантин не завадив Зеленському закривати очі на роботу дорогого ресторану «Велюр», де збиралася верхівка «Слуг народу». Попивання кави у закладі в Хмельницькому повернулося президентові бумерангом: коронавірус підхопила його дружина Олена

Сепаратизм привів шахтарів ОРЛО на край виживання

На окупованій Луганщині страйкували гірники кількох шахт. Махінації «ЛНР» з коштами за видобуте вугілля довели до того, що шахтарі не можуть прогодувати свої сім'ї. Спочатку страйк оголосили на шахті «Комсомольська» у місті Антрацит. 5 червня понад 120 гірників відмовилися підійматися на поверхню до тих пір, поки їм не погасять борги по зарплаті за останні три місяці. Однак у «народних республіках» немає демократії, і замість того, щоб вирішувати соціальні проблеми робітників і вести з ними діалог, бойовики заблокували міста та відключили зв'язок. А двох найбільш активних протестувальників – викрали і відправили на «допит». Також шантажують «підвалом» членів їхніх сімей. Однак голодним людям вже однаково, і погрози діють погано.

Окупанти оголосили так званий «карантин» згодом і в Антрацитівському районі та місті Ровеньки з 7 червня, почали блокувати мобільний зв'язок, як український «Водафон», так і місцевий, соціальні мережі та сервіс youtube. Під роздачу потрапили навіть геть сепаратистські сайти, такі як «русская вєсна», які інформували про страйк, і соцмережа «вконтакте».

Акцію протесту підтримали гірники шахти «Білореченська», а також працівники двох цехів Алчевського металургійного комбінату.

Страйк шахтарів на шахті «Комсомольська» тривав до 12 червня, доки керівництво «республіки» не пообіцяло виплатити всі борги. На вулицях Антрациту та Слов'яносербська з'явилися агітаційні листівки шахтарів з вимогою повернути їм їхні гроші. Мова йшла про шахти «Білоріченська», «Ніканор-Нова» (в Зорінську) та «Комсомольська» (в Дубівському під Антрацитом). Після цього окупанти підняли так звані «наряди міліції», щоб знайти та покарати розповсюджувачів листівок. Сепаратисти не соромилися називати доведених до відчаю шахтарів «агентами СБУ і госдепа».

Частині гірників таки почали виплачувати зарплату, правда після цього шахтарів очікує звільнення. Шість днів пробули під землею і шахтарі з «Ніканор-Нова». Перед ними була заборгованість за 20 місяців. Її пообіцяли виплатити, але саме шахту закриють, хоча вона не є занедбаною чи старою – відкрита вже за незалежної України. Окупанти так залишать тисячі людей без роботи.

Шахтарі вимагають хліба: видовищ з «русской вєсни» вже надивилися. Листівка у Антрациті..

Вугілля з шахти «Комсомольська», як і з усіх окупованих територій Донбасу, постачається в Росію, однак платежі за нього мають проходити через так званий «Південноосетинський банк», і губляться у численних корупційних схемах. Через страйки шахтарів «хитається крісло» під ватажком «лнр» Леонідом Пасічником, який ігнорує шахтарську проблему і натомість займається погрозами Києву «переходом у наступ», щоб «відвоювати Луганщину».

24 канал

Поступове відкриття кордонів

Україна відкрила пункти пропуску в аеропортах і дозволила в'їзд іноземцям. Рішення прийняте на позачерговому засіданні Кабміну 12 червня, повідомляє прес-служба Міністерства інфраструктури. «Уряд відкрив пункти пропуску в аеропортах України та дозволив в'їзд для іноземців, які не є громадянами країн зі значним поширенням covid-19 і не знаходилися на території таких держав протягом останніх 14 днів», – зазначив міністр інфраструктури Владислав Криклій. Таке рішення є очікуваним і невід'ємно пов'язаним із відновленням міжнародного регулярного пасажирського авіасполучення в Україні з 15 червня. Міністр також уточнив, що в першу чергу кордони будуть відкриватися для країн із розвиненим туристичним напрямком і сприятливою епідеміологічною ситуацією. 27 травня міністр охорони здоров'я Максим Степанов заявив, що авіасполучення в Україні відновиться з 15 червня. При цьому всі, хто прибуває до країни, повинні будуть піти на 14-денну самоізоляцію. З червня прем'єр-міністр Денис Шмигаль підтвердив, що внутрішнє авіасполучення планується відновити з 5 червня, міжнародне – з 15 червня. МЗС України активно обговорює відновлення авіасполучення з Азербайджаном, Болгарією, Грузією, Туреччиною і Кіпром.

Із 1 червня в Україні, за винятком деяких областей із несприятливою епідеміологічною ситуацією, відновилося залізничне пасажирське сполучення – до 50 відсотків електричок у години пік, на лінії вийшли 42 пари поїздів дальнього сполучення категорії «Інтерсіті» та «Нічний експрес», у яких можливий проїзд лише двох осіб у купе, згодом планується запустити всі приміські поїзди у світлий час доби та всі пасажирські поїзди, крім сезонних; на третьому етапі пропонується відкрити міжнародне залізничне сполучення, а також сезонні поїзди.

Від 12 червня для в'їзду в Україну іноземцям необхідний відповідний страховий поліс, а для осіб, які прибувають з країн з високим поширенням коронавірусної інфекції – перебування в обсервації, окрім дипломатів, працівників офіційних міжнародних місій, водіїв, та членів локомотивних бригад, екіпажу тощо. Також обсервації не підлягають особи, які дали згоду на самоізоляцію з використанням електронного сервісу «дій вдома». Кабмін також скасував вимоги обов'язкової обсервації осіб, які в'їжджають з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, АР Крим та міста Севастополя після відновлення пропуску через КПВВ, але передбачено обов'язкову наявність місць і приміщень у контрольних пунктах для проведення медичного огляду.

З 15 червня відкрилися внутрішні кордони й Шенгенської зони, однак обмеження залишаються для Швеції, Іспанії й Італії. На зовнішніх кордонах ЄС з Україною, особливо українсько-польському КПП Шегині-Медика, спостерігаються значні, багатогодинні черги бажаючих потрапити до Польщі українців. Йдеться переважно про сезонних працівників та абітурієнтів чи студентів польських вузів.

уніан

Українці стали більше подорожувати Україною

Карантин стимулював внутрішній туризм в Україні. Через коронавірусні табу обсяги міжнародного туризму цьогоріч можуть впасти на 60 відсотків. А за найпохмурішим сценарієм – і на всі 80%. Такі песимістичні прогнози робить Всесвітня туристична організація. Мандрівники сидять зачиненими у своїх країнах. Однак деякі бачать у нових реаліях і позитив – до прикладу, поштовх до розвитку внутрішнього туризму.

Наприклад, мандрівниця Христина Жук за 7 років відкрила для себе 59 країн. Цього літа планувала відвідати, зокрема, Кіпр. Житло забронювала ще до початку карантину. За її словами, онлайн-сервіс Airbnb поставився з розумінням до туристів і повернув кошти у повному обсязі. Тому мандрівниця сконцентрувалася на внутрішньому туризмі: в Україні любить Дземброню в Карпатах, Бакоту на Дністрі, Буцький та Актівський каньйони. Одна із переваг мандрівок Україною – такі поїздки не спустошують кишеню. «В нас реально дуже дешево: продукти харчування, і житло, і послуги. Наприклад, рафтинг в Європі – оскільки це і страховка, і робота інструкторів – дуже дорогий. А в нас 500 гривень – 2 години сплаву», – пояснила Христина Жук.

Серед недоліків подорожування Україною – часто можна натрапити на низький рівень сервісу. «Потрібно зі всіма торгуватися, потрібно вибивати собі постіль чи рушники. Наприклад, ми знімали котедж, де двері в ванній і туалеті не закриваються. Тому що вони іншого розміру», – переповіла туристка. Оскільки під час карантину пересуватися країною можна по суті тільки власним автомобілем, серед недоліків туристи називають погані дороги, особливо місцевого значення. «Подекуди їхати легше полем чи узбіччям, ніж тим, що навігатор називає дорогою», – каже мандрівниця і власниця невеликої турагенції Ганна Назаренко.

Потужного удару коронавірус завдав турагенціям. Через карантин директорка туристичного бюро Анна Ніколаєва працює з дому і сама на себе. Згадує кризу у своєму бізнесі під час Революції Гідності. Утім зараз, за її словами, скрута значно сильніша. Якщо хтось винаймає офіс і туристична агенція ще має найманих працівників – то це величезні збитки. «У моєму випадку не так було болісно. Але, скажімо, ми за весну тільки платили податки і переносили туристів на пізніші терміни», – наголосила Ніколаєва. Здебільшого туристи просять перебронювати тури в теплі краї на осінь чи навіть зиму. І лише 2-3% клієнтів хочуть повернути кошти.

24 канал

Христина Жук йде на сплав річки Прут в Карпатах.

СКУ працює над захистом трудових мігрантів

В СКУ працюють над законодавчими ініціативами для захисту трудових мігрантів. Світовий конґрес українців (СКУ) працює над врегулюванням, зокрема, проблем трудової міграції та питань множинного громадянства, розповів директор Представництва СКУ в Україні Сергій Касянчук під час відеозустрічі з працівниками Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) НУ «Львівська політехніка», йдеться на сайті МІОК.

Нещодавно СКУ створив робочу групу з питань трудової міграції, серед завдань якої, зокрема, захист прав українських трудових мігрантів у країнах перебування; вплив на формування політики уряду щодо зовнішньої трудової міграції в Україні; реінтеграція трудових мігрантів, які повернулися до України. Окрім війни, яку розв'язала Російська Федерація проти України, новим викликом стала пандемія коронавірусу, яка продемонструвала недостатній рівень готовності української влади до вирішення питань української міграції, зокрема трудової.

Працівники МІОК коротко представили соціологічні дослідження, які проводив інститут з 2014 року. Мета цих досліджень – вивчення міграційних настроїв серед студентської молоді, зокрема у зв'язку із візовою лібералізацією, аналіз стану українського шкільництва за кордоном і потреб українських шкіл, а також українського громадського активізму в країнах ЄС та особливостей української міграції до Південно-Африканської Республіки. Окремо Сергій Касянчук розповів про розвиток законодавчого процесу у сфері множинного громадянства та представив позицію СКУ в цьому питанні. «Кордони зникають, в умовах глобалізації нам потрібно розглядати нас всіх, українців в Україні та поза нею, як єдине ціле, шукати те, що нас об'єднує, працювати на одну ціль.

У цьому вся логіка співпраці, співдії України та діаспори, адже СКУ відстоює інтереси «старої» діаспори, і нових мігрантів», – зазначив директор Представництва СКУ в Україні.

Укрінформ

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 4/2020, рік XXVIII. Підписано до друку 15 червня 2020 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець; Марія Щур (RFE/RL); Марія Скиба, Тетяна Шевчук, Ян Штєтка, Микола Семена, Олександр Дрбал, Ігор Гулик, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 4/2020, ročník XXVIII. Uzávěrka: 15. června 2020. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec; Marie Ščur (RFE/RL); Marie Skyba, Teťana Ševčuk, Jan Štětka, Mykola Semena, Alexandr Drbal, Ihor Hulyk, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Iniciativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

TESCO

MoneyGram

Відправте у Tesco гроші своїм найближчим за допомогою послуги грошових переказів MoneyGram

Шукаєте спосіб, як швидко та надійно відправити гроші своїм найближчим? Завітайте у довідкове бюро до обраних торгових точок Tesco, де пропонуємо грошові перекази за системою MoneyGram.

Переваги:

- не потрібно мати рахунок у банку
- не потрібно заповнювати жодні анкети, Вам потрібне лише посвідчення особи
- швидка та надійна послуга, гроші перекажемо протягом декількох хвилин*
- оформлення переказу у Tesco здійснювати просто в довідковому бюро
- широка доступність мережі MoneyGram

Докладнішу інформацію знайдете на сторінці www.itesco.cz/moneygram

* Підлягає робочому часу представника і повинно відповідати вимогам законодавства.

© 2019 MoneyGram. MoneyGram і "Глобус" є зареєстрованими торговими марками MoneyGram. Всі інші знаки є власністю відповідних власників. Tesco надає послуги міжнародних грошових переказів, виступаючи в якості агента MoneyGram International SPRL.

ASOCIACE OBČANSKÝCH PORADEN

Asociace občanských poraden (AOP) je nezisková organizace, která působí v České republice od roku 1997. AOP sdružuje občanské poradny v celé České republice, ve všech čtrnácti krajích. Občanské poradny radí bezplatně všem lidem, kteří jsou v nepříznivé životní situaci.
V současné době nejvíce radí lidem s problematikou dluhů.

TÉMATA, VE KTERÝCH RADÍ OBČANSKÉ PORADNY:

Problematika zadlužování občanů

Vysvětlíme Vám jaká práva a povinnosti máte, ať jste dlužník (někomu dlužíte) či věřitel (někdo dluží Vám). Přijďte se poradit dřív, než Vám dluhy vzniknou. Upozorníme Vás na rizika spojená se zadlužením.

Sociální dávky poskytované mimo rámec sociálního pojištění

Nárok na státní sociální dávky, a to ať jste na rodičovské dovolené, důchodcem/důchodkyní, studentem/studentkou, se zdravotním postižením, bez práce nebo máte nízké příjmy.

Rodina a mezilidské vztahy

Obraťte se poradny, pokud chcete uplatnit svá rodičovská a manželská práva, řešíte rozvod, vyživovací povinnost atd.

Další témata poskytovaného bezplatného poradenství:

sociální služby, sociální a zdravotní pojištění, pracovně právní vztahy (zaměstnanecká práva a povinnosti), bydlení, občanskoprávní vztahy, ochrana spotřebitele, právní systém ČR, právní systém EU, občanské soudní řízení a jeho alternativy, veřejná správa, trestní právo, ochrana základních práv a svobod.

Seznam poraden naleznete na následující adrese: https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny